

İdarenin Özendirme ve Destekleme Faaliyeti Kapsamında Belirli Dernek ve Vakıflara Tanınan Ayrıcalıklı Statülerin Değerlendirilmesi

Yakup ÇOKKAŞ^{1*}

Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Türkiye¹

Makale Bilgisi	ÖZET
Makale Geçmişi Geliş: 14.03.2025 Kabul: 17.11.2025 Yayın: 27.11.2025	Sivil toplum kuruluşları, demokratik toplumların vazgeçilmez unsurlarıdır. Dernekler ve vakıflar, örgütlenme özgürlüğünün kurumsal tezahürleri olarak toplumsal ihtiyaçlara farklı perspektiflerden yanıt verirken, idarenin belirli kuruluşlara tanıdığı “kamu yararı” ve “vergi muafiyeti” statüleri, özendirme ve destekleme faaliyetlerinin en görünür örneklerinden birini oluşturmaktadır. Bu ayrıcalıklar, mali teşvikler ve vergi avantajları yoluyla sivil toplumu güçlendirme amacını taşımakla birlikte, belirsiz ölçütler ve geniş idari takdir yetkisi sebebiyle tarafsızlık, eşitlik ve demokratik çoğulculuk ilkeleri bakımından tartışma yaratmaktadır. Bu çalışmada öncelikle söz konusu statülerin hukuki çerçevesi, şekli ve maddi şartlar bakımından ayrıntılı biçimde ele alınmış; dernekler ve vakıflara ilişkin düzenlemeler arasındaki farklılıkların yarattığı belirsizlikler vurgulanmıştır. Ardından idarenin takdir yetkisinin sınırları, Danıştay kararları ve anayasal ilkeler ışığında değerlendirilmiştir. Çalışma ayrıca, karşılaştırmalı hukuk örnekleri üzerinden farklı ülkelerde kamu yararı statüsünün nasıl belirlendiğini ve hangi kurumsal mekanizmalarla denetlendiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, Türkiye’de mevcut sistemin şeffaflık, nesnellik ve öngörülebilirlik açısından zayıflıklar taşıdığını göstermektedir. Sonuç olarak makale, idarenin özendirme ve destekleme faaliyetlerinin yalnızca mali kolaylıklar sunan bir araç olarak değil, aynı zamanda örgütlenme özgürlüğü, demokratik denetim ve hukuki güvenlik ile doğrudan ilişkili bir mesele olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda daha şeffaf, eşitlikçi ve özerk bir düzenleme modeline duyulan ihtiyaç vurgulanmaktadır.

Evaluation of the Privileged Statues Granted to Certain Associations and Foundations under State Subsidy and Incentives

Article Info	ABSTRACT
Article History	Civil society organizations are indispensable elements of democratic societies. Associations and foundations, as institutional manifestations of the freedom of

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

Received: 14.03.2025

Accepted: 17.11.2025

Published: 27.11.2025

Keywords:

Association, Foundation,
Public Benefit Status,
State Subsidy and
Incentives.

association, respond to social needs from different perspectives. However, the privileged statuses granted by the administration—namely, the “public benefit” status for associations and the “tax exemption” status for foundations—constitute the most visible examples of promotional and supportive activities. While these privileges aim to strengthen civil society through financial incentives and tax advantages, the lack of clear criteria and the broad discretionary power of the executive raise concerns in terms of impartiality, equality, and democratic pluralism.

This study first examines in detail the legal framework of these statuses, both in terms of formal and substantive requirements, and highlights the uncertainties arising from the differences between the regulations applicable to associations and foundations. It then evaluates the limits of the administration’s discretionary power in light of decisions of the Council of State and constitutional principles. The study also provides a comparative law perspective, analyzing how public benefit status is defined and monitored through institutional mechanisms in different countries. The findings demonstrate that the current system in Turkey suffers from weaknesses in transparency, objectivity, and predictability.

In conclusion, the article argues that the promotional and supportive activities of the administration should not be regarded merely as financial tools, but as issues directly linked to freedom of association, democratic oversight, and legal certainty. Accordingly, it emphasizes the need for a more transparent, egalitarian, and autonomous regulatory model.

To cite this article:

Çokkaş, Y. (2025). “İdarenin Özendirme ve Destekleme Faaliyeti Kapsamında Belirli Dernek ve Vakıflara Tanınan Ayrıcalıklı Statülerin Değerlendirilmesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), s. 899-927.
<https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2025.170>

***Sorumlu Yazar:** Yakup ÇOKKAŞ, yakupcokkas@akdeniz.edu.tr

GİRİŞ

Demokratik toplum düzeninde sivil toplum, devletin karşısında özerk bir alan yaratmakla kalmaz; aynı zamanda kamu politikalarının denetlenmesi ve toplumsal ihtiyaçlara alternatif çözümler üretilmesi bakımından da işlev görür. Dernekler ve vakıflar, bu rolü üstlenen temel örgütlenme biçimleridir. Ancak Türkiye’de söz konusu kuruluşlara tanınan “kamu yararına çalışan dernek” ve “vergi muafiyetli vakıf” statüleri, idarenin özendirme ve destekleme faaliyetlerinin doğrudan bir aracı olarak öne çıkmakta; bu durum, tarafsızlık, eşitlik ve demokratik çoğulculuk ilkeleri açısından tartışma yaratmaktadır.

Mevzuatta öngörülen şekli ve maddi şartlar, kamu yararına ilişkin belirsizlikleri gidermekte yetersiz kalmakta; farklı statüler için öngörülen koşullar arasındaki uyumsuzluk ise hukuki güvenlik açısından sorun teşkil etmektedir. Ayrıca yürütme organına tanınan geniş takdir yetkisi, statülerin objektif ölçütlere dayalı olmaktan ziyade siyasal tercihlere göre belirlenmesi riskini doğurmaktadır.

Bu bağlamda kamu yararı statüsü, yalnızca mali kolaylıklar sağlayan bir imtiyaz değil, aynı zamanda sivil toplumun özerkliği ve demokratik işleyişin güvencesi ile doğrudan bağlantılı bir konudur.

Bu çalışmada, idarenin özendirme ve destekleme faaliyeti çerçevesinde dernek ve vakıflara tanınan ayrıcalıklı statülerin hukuki boyutu incelenmekte; anayasal ilkeler, yargı kararları ve karşılaştırmalı hukuk örnekleri ışığında mevcut sistemin güçlü ve zayıf yönleri tartışılmaktadır. Amaç, hem Türkiye’de uygulamanın şeffaflık ve nesnellik bakımından sorunlarını ortaya koymak hem de daha öngörülebilir ve adil bir düzenleme ihtiyacına dikkat çekmektir.

I. DERNEKLERE TANINAN KAMU YARARI VE VAKIFLAR İÇİN VERGİ MUAFİYETİ STATÜLERİ

A. Genel Çerçeve

Kamu yararı statüsü, idare ile sivil toplum arasındaki iş birliğinin en önemli aşamalarından birini oluşturmaktadır. İdare, kamu yararına çalışan dernek ve vakıflara çeşitli imtiyazlar sağlayarak sivil toplumun gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu noktada “kamu yararı” statüsünün koşullarının objektif bir çerçeveye oturtulması gerekmektedir. Sürekli değişen, sübjektif yorumlara açık ve sınırları belirsiz bir kavram etrafında istikrarlı politikalar belirlemek güçleşmektedir. İdarenin özendirme ve desteklemesinin araçlarından biri olarak kimi sivil toplum kuruluşlarına ayrıcalıklı statü tanınması, teşvik edici ve öngörülebilir bir yapıya kavuşturulmalıdır. Kamu yararına olduğu değerlendirilen belirli faaliyetlerin teşvik edilmesi amacıyla maddi ve vergisel avantajlar sağlayarak sivil toplum kuruluşları desteklenebilmektedir. Bu kuruluşlar, uluslararası literatürde hayır kurumları (charities) ve kamu yararına çalışan kuruluşlar (public benefit organizations) olarak adlandırılmaktadır. Nitekim İngiliz hukukunda kamu yararı statüsü, Hayır Kurumları Kanunu (Charities Act) ile düzenlenmekte olup burada kamuya yararlı amaçlar, statünün kazanılması için koşullar, tescil süresi, statünün tanınması, denetlenmesi ile Hayır Kurumları Komisyonunun görev ve yetkilerine ilişkin pek çok hususa yer verilmektedir¹. Öte yandan Hayır Kurumları Kanunu’nda hayır kurumlarına tanınan statü bakımından kamu yararı kavramının belirsizliğini ortadan kaldıracak biçimde tanımlanmasının ve sınırlandırılmasının kolay olmadığı değerlendirilmektedir². Dolayısıyla hangi faaliyetin kamu yararına olduğu meselesi, toplumsal koşullar ve bilimsel bulguların ışığında değişkenlik göstermektedir³. Hayır kurumunun amacının kamu yararına olup olmadığı, kamu yararı testi (public benefit test) çerçevesinde incelenmektedir⁴.

Günümüzde birçok ülkede kamu yararına yönelik faaliyetlerde bulunan dernek ve vakıflara belirli ayrıcalıklar tanınmaktadır⁵. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2007)14 sayılı Tavsiye Kararı’na göre sivil toplum kuruluşlarının toplumun ihtiyaçlarına kamu kurumlarından farklı

¹ Kanun’un tam metni için bkz: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/25/contents>, ET: (10.11.2025).

² Barr, Warren/Picton, John. *Pearce & Stevens’ Trusts and Equitable Obligations*. 8. Bs. Oxford University Press, Oxford, 2022, s. 473.

³ Barr/Picton, s.478.

⁴ Charity Commission, “Guidance: Public Benefit”, 2013, <https://www.gov.uk/government/publications/public-benefit-an-overview>, ET: (22.07.2025).

⁵ Moore, David/ Hadzi-Miceva, Katerina/ Bullain, Nilda. “A Comparative Overview Public Benefit Status in Europe.” *International Journal of Not-for-Profit Law*, C.11, S.1, 2008, s. 2.

biçimde cevap verebildiği, bu yönüyle amaçlarını gerçekleştirebilmek için vergi muafiyeti tanınması ve kamu kesimince desteklenerek teşvik edilmeleri gerektiği ifade edilmektedir⁶. Türkiye’de de kamu yararına çalışan dernekler belirli teşviklerden yararlanmakta, vakıflar için ise vergi muafiyeti uygulamaları öngörülmektedir. Hukuk mantığı bakımından her ayrıcalığın bir de yükümlülük boyutu bulunmaktadır. Buna göre kamuya yararlı dernek ve vakıflar, Devletin daha yoğun denetimi altındadırlar⁷. Nitekim tanınan ayrıcalıkların karşılığında kamu yararlı faaliyetlerin yanı sıra daha yüksek seviyede bir yönetim anlayışı, şeffaflık ve hesap verebilirlik aranmaktadır⁸. Söz konusu yükümlülükler bağlamında Tavsiye Kararı’nda da destek ve teşvikler için sivil toplum kuruluşlarının anılan statüye girme koşuluna bağlı olmayı aramaktadır⁹.

B. Statüye İlişkin Aranan Şartlar

Kamuya yararlı amaç ve faaliyetleri sebebiyle sivil toplum kuruluşlarına ayrıcalıklı statü tanınması, birtakım şartların varlığı çerçevesinde gündeme gelebilmektedir. Söz konusu şartlar dernekler yönünden 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun 27. maddesi ile Dernekler Yönetmeliği’nin 49. maddesinde yer almaktadır. Vakıflar yönünden ise 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun’un 20. maddesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığının 1 Seri No’lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliği’nde düzenlenmektedir.

Öğretide bu şartlar, şekli ve maddi şartlar olarak sınıflandırılmakta; şekli şartların içerik ile ilgili değerlendirmeye gerektirmeyen objektif ölçütler oldukları, maddi şartların ise içeriğe ilişkin değerlendirme gerektirdiği belirtilmektedir¹⁰. Buna göre dernekler için aranan şekli şartlar; dernek tüzel kişiliğini haiz olma, en az bir yıldan beri faaliyette bulunma, son bir yıl içinde belirli miktarı aşan alım satım işlemlerinin rekabet koşullarına uygun yapılması, gelirin en az yarısının toplum yararına harcanması, mal varlığının ve yıllık gelirin amaçlarını gerçekleştirecek düzeyde olması, şeklindedir. Maddi şart ise, derneğin amacının ve faaliyetlerinin topluma yararlı olmasıdır.

Vakıflara vergi muafiyeti tanınması ise 4962 sayılı Kanun’un 20. maddesine göre vakfın gelirlerinin en az üçte ikisini nev’i itibarıyla genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmesi gerekmektedir. Yani vakıf gelirlerinin en az üçte ikisi, kamu yararına kullanılmalıdır. Ek olarak Tebliğ’e göre vakıf; sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırmayı amaçlamayı amaç edinmeli, bu yöndeki faaliyetler kamuya açık ve kamu hizmeti yükünü hafifletecek düzeyde olmalı, belirli yöre veya kitleye yönelik faaliyet yürütülmemeli, vakfın kuruluşundan itibaren en az bir yıl süre ile faaliyet söz konusu olmalı (bazı durumlarda altı ay da yeterli

⁶ Avrupa Konseyi, “Legal status of non-governmental organisations in Europe (Recommendation CM/Rec(2007)14 and explanatory memorandum)”. Avrupa Konseyi Yayınları, 2008, s.44.

⁷ Onar, Sıddık Sami. *İdare Hukukunun Umumi Esasları Cilt II*. Akgün Matbaası, İstanbul, 1966, s.1041.

⁸ Moore, Hadzi-Miceva ve Bullain, s. 2.

⁹ Avrupa Konseyi, “Legal status of non-governmental organisations in Europe (Recommendation CM/Rec(2007)14 and explanatory memorandum)”. Avrupa Konseyi Yayınları, 2008, s.45.

¹⁰ Yıldırım, Ömer. *İdare Hukuku Bağlamında Kamuya Yararlı Dernek Statüsü*. Adalet Yayınevi, 2025, s. 86 vd.

görülmektedir) ve birtakım mali şartlar¹¹ taşınmalıdır.

1. Şekli Şartlar

Mevzuata göre dernek ve vakıflar için aranan şekli şartlar, içerik ile ilgili bir değerlendirme yapmayı gerekli kılmayan şartlardır. Kamuya yararlı (veya vergi muafiyetli) sayılmak için başvuran dernek ve vakıfların anılan şartları taşıması konusunda idarenin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Söz konusu şartlar yönünden idare, bağlı yetki çerçevesinde hareket etmek durumundadır.

a. Tüzel Kişiliği Haiz Olma

Sivil toplum kuruluşları içerisinde özendirme ve destekleme faaliyeti çerçevesinde tanınan ayrıcalıklı statü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun 27. maddesine göre derneklere, 4962 sayılı Kanun’un 20. maddesine göre vakıflara tanınmaktadır.

5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun 27. maddesinde belirtilen “dernek”, aynı Kanun’un 2. maddesinin a bendinde, *“kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını,”* ifade etmek üzere kullanılmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 56. maddesinin 1. fıkrasına göre dernek ise, *“gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları”* olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla Dernekler Kanunu’na göre kamu yararı statüsü tanınacak derneklerin, Türk Medeni Kanunu’nun 56 ila 100’üncü maddelerine göre kurulması gerekmektedir. Bunun dışında diğer kanunlarda hüküm bulunmayan hallerde Dernekler Kanunu’na yapılan yollama sebebiyle sendikaların veya siyasi partilerin kamuya yararlı sayılması mümkün değildir.

6356 sayılı Kanun’un 80. maddesinde sendikalar hakkında hüküm bulunmayan hallerde, 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun uygulanacağı belirtilmekte ise de 6356 sayılı Kanun’un 2. maddesine göre sendikalar, işçilerin veya işverenlerin ortak çıkarlarını korumak ve geliştirmek için oluşturulan tüzel kişiler olduklarından kamu yararı yerine belirli çıkar gruplarının yararını amaç edinmeleri sebebiyle anılan statüden yararlanmaları mümkün değildir¹².

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 121. maddesinde siyasi partiler hakkında hüküm bulunmayan hallerde 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak 2820 sayılı Kanun’un 34. maddesinde açıkça siyasi partiler hakkında, Dernekler Kanunu’nun kamu

¹¹ Bu şartlar Tebliğ’de şöyle tarif edilmektedir:

Vakıfların, muafiyet talebinde bulundukları tarih itibarıyla en az 505.000,00 Türk lirası gelir getirici mal varlığı ve en az 49.000,00 Türk lirası yıllık geliri bulunmalıdır. Bu tutarlar, yeniden değerlendirme oranında artmaktadır. Yıllık gelirin tespitinde; bütçeden yapılan yardımlar ile bağış gelirleri dikkate alınmamaktadır.

Vakıf resmi senedinde, 4962 sayılı Kanun’un 20. maddesine göre yıl içinde elde edilen brüt gelirlerin en az üçte ikisinin yukarıda belirtilen amaçlara harcanacağı belirtilerek son bir yılda ya da son iki yıl ortalamasına göre yerine getirilmelidir. Bu miktarlar hiçbir şekilde başka bir amaca özgülenez ve kullanılamaz.

¹² Yıldırım, s.188.

yararına çalışan dernek sayılma hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmektedir. Söz konusu düzenleme olmasa idi dahi, siyasi amaçları sebebiyle siyasi partilerin de anılan statüden yararlanmaması gerekirdi¹³. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2007)14 sayılı Tavsiye Kararı'na göre siyasi partilerin sivil toplum kuruluşu olmadığı ifade edilmektedir¹⁴.

7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Kulüpleri Federasyonu Kanunu'nun 25. maddesinde spor kulüpleri hakkında hüküm bulunmayan hallerde de 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır. Bununla birlikte bir spor kulübünün kamu yararına çalışan statüsünde sayılabilmesi için aranan koşullar, 7405 sayılı Kanun'un 11. maddesinde belirtilmektedir¹⁵.

Dernek tüzel kişiliğini haiz olma koşulu bakımından Türk Medeni Kanunu'nun 92. maddesine göre yabancı derneklerin ve 93. maddesine göre yabancıların kurdukları dernekler değerlendirilmelidir. Dernekler Yönetmeliği'nin 4. maddesinde yabancı dernekler, "*merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ile dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşlar*" olarak tanımlanmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda veya Dernekler Kanunu'nda yabancı derneklere kamu yararı statüsü tanınması ile ilgili hüküm yer almamaktadır. Bununla birlikte Dernekler Kanunu, Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan dernekleri esas almaktadır. Nitekim Danıştay'ın eski tarihli bir kararında, Alman Kızılhaçının faaliyetlerinin her ne kadar kamu yararına olduğu konusunda tereddüt bulunmasa da Türk kanunlarına göre kurulmadığı ve statü tanınmadığı için vergi muafiyetinden yararlanamayacağı vurgulanmaktadır¹⁶. Öte yandan Türk Medeni Kanunu'nun 93. maddesine göre Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, dernek kurma hakkına sahip olduklarına göre Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurdukları derneklerin, aranan diğer koşulların da varlığı hâlinde statüden yararlanabileceği kabul edilmelidir.

4962 sayılı Kanun'un 20. maddesine göre vakıflara diğer koşulların da varlığı halinde vergi

¹³ Yıldırım, s.188-189.

¹⁴ Avrupa Konseyi, "Legal status of non-governmental organisations in Europe (Recommendation CM/Rec(2007)14 and explanatory memorandum)". Avrupa Konseyi Yayınları, 2008, s.21.

¹⁵ 7405 sayılı Kanun, m.11: "(1) Kamu yararına çalışan spor kulüpleri, Hazine ve Maliye Bakanlığının ve ilgili spor federasyonunun görüşü alınarak Bakanın teklifi ve Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenir.

(2) Bir spor kulübünün kamu yararına çalışan spor kulübü sayılabilmesi için;

a) En az iki yıldır faaliyette bulunuyor olması,

b) Faaliyette bulunduğu spor dallarına elverişli spor tesislerinin mülkiyetine veya uzun süreli kiracılık ya da tahsis hakkına sahip bulunması,

c) En az üçü olimpiik, paralimpik veya deaflimpik spor dalı olmak üzere altı ayrı spor dalında faaliyette bulunması,

ç) İhtisas spor kulübü şeklinde kurulanlarda ise olimpiik spor dallarının dünya şampiyonalarına sporcusunun katılması veya faaliyette bulunduğu her spor dalında olimpiik, paralimpik veya deaflimpik oyunlarına sporcu göndermesi,

d) Faaliyet gösterdiği spor dallarından en az birinde bağlı olduğu spor federasyonu tarafından düzenlenen en üst düzeydeki spor faaliyetine katılması, şarttır.

(3) Denetimler sonucunda bu şartları kaybettikleri tespit edilen spor kulübü hakkında alınan kamu yararına çalışan spor kulübü sayılma kararı birinci fıkrada öngörülen usulle kaldırılır.

(4) Kamu yararına çalışan spor kulüpleri, 5253 sayılı Kanun ile diğer kanunlarda düzenlenen kamu yararına çalışan derneklere sağlanan haklardan yararlanır.

(5) Kamu yararına çalışma statüsünün kazanılması ve kaybedilmesine ilişkin diğer hususlar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

¹⁶ Danıştay 10. Dairesi, E.1946/32, K.1946/33, KT: 29.11.1946, Danıştay Kararlar Dergisi, Yıl: 11, s.35.

muafiyeti statüsü tanınabilmektedir. Türk Medeni Kanunu’nun 101. maddesinde vakıf, “*gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları*” olarak tanımlanmaktadır. Buna göre vakfın, Türk Medeni Kanunu’nun 101 ila 117. maddesi hükümlerine göre kurulmuş olması gerekmektedir. Yabancı vakıflar, Dernekler Yönetmeliği’nin 4. maddesinde “*merkezleri yurt dışında bulunan vakıfları*” ifade etmektedir. Yabancı vakıfların da yabancı derneklerde olduğu gibi ayrıcalıklı statüden yararlanamayacağı kanaatindeyiz. Ancak Türkiye’de yerleşik yabancıların kurdukları vakıfların vergi muafiyetinden yararlanabilmesi, diğer koşulların varlığı halinde kabul edilmelidir. Aksi halde koşulları sağlayanlar arasında eşitlik ilkesine aykırılık meydana gelebilecektir.

b. En Az Bir Yıldan Beri Faaliyette Bulunma

Kamuya yararlı dernek olabilmek için en az bir yıldan beri faaliyette bulunma şartı, Dernekler Kanunu’nun 27. maddesi ile Dernekler Yönetmeliği’nin 49. maddesinde yer almaktadır. Ancak anılan şartın neden bir yıl olarak belirlendiği konusunda madde gerekçesinde belirlilik söz konusu değildir. Sürenin başlangıcına ilişkin olarak ifade edilmelidir ki dernekler, Türk Medeni Kanunu’nun 59. maddesine göre kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli diğer belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki en büyük mülkî amire verdikleri anda tüzel kişilik kazanmaktadır. Tüzel kişiliği kazanma ile hak ehliyeti doğsa da faaliyette bulunabilmek için fiil ehliyetine sahip olmak gerekmektedir¹⁷. Aynı Kanun’un 49. maddesine göre tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar. Statü için aranan faaliyette bulunma süresi bakımından derneğin fiil ehliyetini kazandığı tarih esas alınmaktadır¹⁸.

Vakıflar yönünden de Tebliğ’de en az bir yıl süre ile faaliyette bulunma şartı öngörülmektedir. Ayrıca Tebliğ’de bir yıllık sürenin belirli hallerde¹⁹ altı ay olarak uygulanacağı düzenlenmektedir.

Spor kulüpleri için ise 7405 sayılı Kanun’un 11. maddesinin 2. fıkrasında en az iki yıldır faaliyette bulunma şartı bulunmaktadır. Dernekler, vakıflar ve spor kulüplerinde aynı statü için farklı sürelerin aranmasının haklı gerekçesi, somut biçimde ortaya konulmalıdır. Bu durum mevzuatta statüye ilişkin olarak hukuki belirlilik ve nesnellik tartışmalarına sebep olmaktadır²⁰.

c. Alım Satım İşlemlerinin Rekabet Koşullarına Uygun Yapılması

Statü için aranan diğer şekli şart, son bir yıl içinde 200.000,00- TL miktarı aşan alım satım işlemlerinin rekabete uygun yapılmasıdır. Söz konusu şart, derneklere tanınan mali ayrıcalıklar

¹⁷ Ergün, Ömer. *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerin Ehliyet Durumu*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.103.

¹⁸ Yıldırım, s.190.

¹⁹ Hazine ve Maliye Bakanlığının 1. Seri No’lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliği m.1/2: “*Ancak, mal varlığı ve gelir tutarı başvurunun yapıldığı yıl için geçerli olan hadlerin iki katını aşan vakıfların vergi muafiyetine ilişkin başvurularında asgari bir yıl faaliyette bulunmuş olma şartının yerine asgari altı ay faaliyette bulunma şartı aranır. Bu şekilde yapılacak vergi muafiyeti başvurularının değerlendirilmesinde, asgari altı aylık dönem sürecinde elde edilen gelir tutarının içinde bulunulan yıl için belirlenmiş olan gelir tutarının iki katını aşp aşmadığı ve gelirin amaçlara harcanma şartının yerine getirilip getirilmediği ile vergi muafiyetinin verilebilmesi için gerekli olan diğer şartların varlığı araştırılır*”.

²⁰ Yıldırım, s.191.

kapsamında kamu kaynaklarının etkin kullanımı bakımından oldukça önem arz etmektedir²¹.

Rekabet ilkesi, kamu ihalelerinde idarelerin uyması gereken temel ilkelerdendir²². Kamu ihalelerinde ihale konusuna ilişkin kalite ve maliyet bakımından en iyi sonuca ulaşabilmek için rekabet ortamının sağlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Dolayısıyla olabildiğince fazla kişinin serbestçe ihaleye katılımının sağlanması, idarenin ihale konusunda en iyi sonucu elde etmesini sağlamaktadır²³. Kamu ihalelerinde olduğu gibi kamuya yararlı olarak tanınmak isteyen derneklerin de alım satım işlemlerinde rekabet ilkesine uyması aranmaktadır. Bu koşul, kamuya yararlı dernekleri, kamu tüzel kişiliğine yaklaştıran bir hüküm ihtiva etmektedir²⁴. Ancak derneklerin rekabet koşullarını nasıl uygulayacağı konusunda düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim dernekler, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na veya 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi değildir. Alım satım işlemlerinde rekabet koşullarına uygunluğun içeriğinin belirlenmesi, statünün ve statü kapsamındaki denetimlerin etkinliğini artıracaktır. Öte yandan dernekler için aranan rekabet koşulu, vakıflar bakımından öngörülmemektedir. Vakıflara ilişkin ayrıcalıklı statüyü içeren Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Tebliği'nde benzeri nitelikte koşul bulunmamaktadır. Dernekler için aranan bu şartın, vakıflar için aranmamasının haklı bir gerekçesi de söz konusu değildir²⁵. Aynı statü için farklı şartların öngörülmesi, hukuki belirlilik ve nesnellik yönünden sakıncalıdır.

d. Gelirin En Az Yarisının Toplum Yararına Harcanması

Şekli şartlardan diğeri, yıl içinde elde edilen gelirin en az yarısının toplum yararına harcanmasıdır. Dolayısıyla Dernekler Kanunu'nda aranan toplum yararına amaç ve faaliyet koşulu yeterli olmayıp, Dernekler Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere belirtilen amaç ve faaliyetler doğrultusunda yıl içinde elde edilen gelirin en az yarısının harcanması gerekmektedir. Dolayısıyla harcama üzerinden yapılan ölçüt, sivil toplum kuruluşlarının yararlı olup olmadıklarını belirlemede kullanılan araçlardandır²⁶. Söz konusu şart, hem statünün tanınmasında hem devam ettirilmesinde oldukça etkin görünmektedir. Öte yandan Devlet Denetleme Kurulunun raporunda söz konusu ölçütün, derneğin amaçlarını sağlamaya dönük yatırımlara fon oluşturulmasını engellediği yönüyle eleştirilmekte ve esnetilmesi, tavsiye edilmektedir²⁷.

²¹ Söz konusu koşul, derneklerin alım satım işlemlerine ilişkin süre ve miktar yönünden sınırlandırma getirmiştir. Yönetmeliğin düzenleniş şekline bakıldığında anılan miktarın her yıl güncellenmesi gibi bir yorum yapmak isabetsizdir. Nitekim anılan koşullar, sivil toplum kuruluşlarının ayrıcalıklı statülerinin kazanılmasına ilişkin olduğundan dar yoruma tabi tutulması esastır.

²² 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, m.2/1: “Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır.”; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, m.5/1: “İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur”.

²³ Özkan, Gürsel. *Danıştay Kararları Işığında Kamu İhale Hukukuna Egemen Olan Temel İlkeler*. Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.212-216.

²⁴ Yıldırım, s. 192.

²⁵ Yıldırım, s.193.

²⁶ Moore, Hadzi-Miceva ve Bullain, s.12.

²⁷ Devlet Denetleme Kurulu'nun 17.02.2010 tarihli 2010/1 sayılı “Kamuya Yararlı Dernek Statüsünün İrdelenmesi ile Kamuya Yararlı Derneklerle İlgili Yürütülen İş ve İşlemlerin Değerlendirilmesi” başlıklı “Hizmete Özel” nitelikli

Derneklerden farklı olarak vakıflarda 4962 sayılı Kanun'un 20. maddesine ve Tebliğ'in²⁸ 1. maddesinin 5. fıkrasına göre üçte iki oran aranmaktadır²⁹. Ayrıca yıl içinde elde edilen brüt gelir dikkate alınmaktadır. Ancak Tebliğ'e göre vakıflarda amaçlarına yönelik fon oluşturulması mümkündür. Dahası derneklerde gelirin tanımı yapılmazken; vakıflarda bağışlar ile vakfın iktisadi işletmesinden elde edilen gelirler de dahil tüm gelirleri ifade edilmektedir. Söz konusu koşul, Hazine ve Maliye Bakanlığınca derneklerde son iki yıl dikkate alınarak yapılırken; vakıflarda son bir yıl veya son iki yılın ortalamasına göre değerlendirilmektedir. Dolayısıyla dernek ve vakıflar için aynı statü bağlamında farklı koşulların öngörülmesinin haklı gerekçelerinin somut olarak ortaya konması gerekmektedir³⁰.

Toplum yararına harcanacak olan gelirlerin oranları konusunda da belirsizlik bulunmaktadır. Dernekler Yönetmeliği'nde en az yarısı denmekle birlikte Hazine ve Maliye Bakanlığı 2003 yılından beri en az üçte ikisinin dernek amacına uygun harcaması koşulunu öngörmektedir³¹. Danıştay kararına yansıyan olayda dernek gelirlerinin yüzde sekseninin amaç doğrultusunda harcanmaması, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın olumsuz görüş vermesinin sebebini teşkil ederek söz konusu oranın bu şekilde uygulandığı görülmektedir³². Söz konusu oranın uygulanmasındaki karmaşa, statü için aranan şartlar konusunda uyumsuzluk meydana getirmektedir³³.

Gelirlerin amaca uygun harcanması için öngörülecek olan yeknesak uygulanmak zorunda olmayıp, amaç ve faaliyetlere göre değişkenlik gösterebilmelidir. Yüksek oran belirlenmesi de kamu yararı statüsünün tanınmasını güçleştirerek cazibesine yitirmesine sebep olabilecek nitelik taşımaktadır³⁴. Dolayısıyla az sayıda dernek ve vakfın kamu yararı statüsünü taşımasının bir sebebi de belirlenen yüksek orandır³⁵.

e. Mal Varlığının ve Yıllık Gelirinin Amaçlarını Gerçekleştirecek Düzeyde Olması

Bir diğer şart, derneğin sahip olduğu mal varlığı değerlerinin ve yıllık gelirlerinin tüzüğünde

araştırma ve inceleme raporu, s.344.

²⁸ Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 1 Seri No'lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğ, m.1.5.

²⁹ Vakıflarda aranan bu koşula ilişkin Danıştayın bir kararında; "... mevzuatta öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmeyen, muafiyet koşullarını ihlal eden, fon oluşturulmasına izin verilmeyen bir yatırım için gelirlerini gelecek yıla devreden, gerekli bilgi ve belgeleri göndermeyerek faaliyetlerinin izlenip, incelenmesini engelleyen, devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı faaliyetlerde bulunmayan, faaliyetlerin bu şekilde devamı halinde vakfı senesinde yazılı amaçları da gerçekleşmesine olanak bulunmayan davalı vakfa tanınan vergi muafiyetinin kaldırılmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır" şeklinde vurgulanmaktadır. Danıştay 10. Dairesi, E.1998/2329, K.1999/5380, KT: 27.10.1999, Danıştay Dergisi, S.103, s.905 vd.

³⁰ Yıldırım, s.193-194.

³¹ 2, 4 ve 15 nolu Kurumlar Vergisi Sirküleri çerçevesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için yıl içinde elde edilen gelirlerin en az üçte ikisinin dernek amaçlarına harcanacağı hususuna tüzükte yer verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 2012 tarihli "Derneklerin Vergilendirilmesi Rehberi", https://www.siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/Mevzuat/Rehberler/DERN_VER_REHBER_2012.pdf, ET: 26.09.2025, s.5.

³² Danıştay 10. Dairesi, E.1998/3272, K.2000/2130, KT: 01.05.2000, Danıştay Dergisi, Yıl: 2003, Sayı: 105, s.521-522.

³³ Aykul, Ömer. *Dernekler Hukuku*. 4. Bs, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s.168.

³⁴ Akyıldız, Ali. *Vakıfların Kamu Hizmetlerine Yönlendirilmesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Rolü*. içinde Vakıf Medeniyeti Sempozyumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2003, s.109.

³⁵ Yıldırım, s.194-195.

belirtilen amacı gerçekleştirecek düzeyde olmasıdır. Söz konusu koşul, derneğin tüzüğünde belirtilen amacı gerçekleştirmek üzere mali sağlamlığını test etmektedir. Bununla birlikte Türk hukukunda derneklerin mal varlığı değerlerinin veya yıllık gelirlerinin miktarına ilişkin netlik bulunmazken; Fransız ve İngiliz hukukunda bazı belirlemelerin bulunduğu ifade edilmektedir³⁶.

Dernekler için söz konusu koşul bir belirlilik içermese de vakıflarda durum farklıdır. Tebliğ'in 1. maddesinin 4. fıkrasına göre vakıf, en az 9.100.000,00- TL (2024 yılı için) mal varlığına ve en az 811.000,00- TL (2024 yılı için) yıllık gelire sahip olmalıdır³⁷. Söz konusu belirlemenin dernekler için de öngörülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Miktarların yüksek olması da statünün yaygınlaşmasının önündeki engellerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Maddi Şart Olarak Amacının ve Faaliyetlerinin Topluma Yararlı Olması

Kamu yararına çalışan dernek statüsü için Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinde aranan maddi şart, amacının ve faaliyetlerinin topluma yararlı olmasıdır. Bu durum içerik ile ilgili değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bununla birlikte Dernekler Yönetmeliği'nin 49. maddesinin (c) bendine göre kamu yararı statüsü için aranan “Amacı ve gerçekleştirdiği faaliyetlerin, üyelerinin dışında yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte olması” şartı, bu derneklerin toplumsal rolüne ilişkin önemli bir göstergedir. İfade edilmelidir ki söz konusu koşul, 09.07.2020 tarih ve 31180 sayılı RG’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişiklik getirilmiştir. Anılan nitelik önceden yerel ve ulusal ölçekli ihtiyaç ve sorunlara yönelik görülmekte iken; değişiklik ile birlikte uluslararası düzeyi de kapsamına almıştır. Dolayısıyla derneklerin, statüyü kazanabilmesi için uluslararası faaliyetler de değerlendirilmektedir. Kanaatimizce bu durum anılan dernekler için kamu yararı statüsünün sağladığı ayrıcalıklar yanında yükümlülük hâline gelmiş görünmektedir.

Kamuya yararlı vakıflar için de 4962 sayılı Kanun’un 20. maddesinde vakfın amacının, “genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesi” yer almaktadır. Danıştay da Devletin kamu hizmeti görevini amaç edinen ve yapan dernekleri yararlı görmekteydi³⁸. Dolayısıyla söz konusu ibare, idare hukuku perspektifinde kamu yararı kavramına atfen tanımlanmalıdır.

Kamuya yararlı faaliyetlerin mevzuatta sayılmak suretiyle belirlenmesi, idarenin takdir yetkisinin sınırlandırılmasını ve sübjektifliğin önüne geçilmesini sağlayacak nitelikte görülebilir. Nitekim kamuya yararlı vakıflar için Tebliğ'in 1. maddesinin 1. fıkrasında vakfın konusunun, “sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma” olması gerektiği belirtilmektedir. Öğretide kamu yararı kavramının sınıflandırılması, tüm kamu hizmetlerinin tek tek sayılmasına denk bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir³⁹. Bu yönüyle kamu

³⁶ Detaylı açıklama için bkz: Yıldırım, s.194-195.

³⁷ Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğ'in (RG: 03.04.2007-26482) 1. maddesinin 4. fıkrasına göre bu tutarlar, her yıl Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artar ve izleyen yılda bu miktarlar esas alınır.

³⁸ Anadolu, Fazıl K. “Danıştay’ca Hangi Dernekler Kamuya Yararlıdır.” *Türk İdare Dergisi*, 1977, s.64.

³⁹ Çakmak, Naci Münci. *İdare Hukukunda Kurumsal Olarak Kamu Yararı*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s.432.

yararının kavramının belirlenmesi bağlamında yapılacak sınıflandırma, gerçek anlamda belirsizliği önlemek ve nesnelliği sağlamak için yeterli çözüm olmayabilir. Dolayısıyla kamu yararı kavramının içini doldurmaktan ziyade, ona rehberlik edecek örnek bir listenin hazırlanması, statü için aranan maddi şart bakımından yol gösterici olabilecektir⁴⁰.

Listelerin hazırlanmasında ülkelerin sosyal yapısı, gelenekleri, kültürel değerleri ve toplumsal ihtiyaçları öne çıkmaktadır⁴¹. Listenin, bireylerin hayırseverlik duygusunu tatmine elverişli, Devletin kamu hizmeti yükünü hafifleten ve sivil toplumun gelişmesine katkı sunan nitelikte amaçlar bulunmalıdır⁴². Bu yönüyle her ne kadar hukuki belirliliği sağlayacak biçimde kamu yararı amacını somutlaştıran liste uygulaması etkin biçimde bulunmasa da uygulamadan edinilen tecrübelerle dayanılmalıdır. Derneklere kamu yararı statüsü, 20. yüzyılın başlarında tanınmaya başlanmıştır⁴³. Bu anlamda yüzyılı aşkın bir tecrübe bulunmaktadır. Halihazırda 365 adet kamu yararına çalışan dernek⁴⁴ ile 329 adet kamuya yararlı vakıf bulunmaktadır⁴⁵. Arica statünün tanınması konusunda 2004 yılına kadar Danıştay'ın görüşü alınarak ciddi içtihat oluşumu sağlanmıştır⁴⁶. Yine Hazine ve Maliye Bakanlığı da kamu yararı statüsünün değerlendirilmesi aşamasında derneğin faaliyetlerinin kamu hizmeti niteliğine ve Devletin kamu hizmeti yükünü hafifletmesine göre karar vermektedir. Vakıflar için halihazırda topluma yararlı amaçlar bakımından liste bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığına bağlı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü de derneklerin faaliyet alanlarına göre sınıflandırma

⁴⁰ Yıldırım, s.201-202.

⁴¹ Moore, Hadzi-Miceva ve Bullain, s.8.

⁴² Yıldırım, s.203.

⁴³ Kayabaş, Ebru. “Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Döneminde Cemiyetler Hukukunun Gelişimi.” *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s.86.

⁴⁴ Kamu Yararına Çalışan Derneklerin Listesi, <https://siviltoplum.gov.tr/kamu-yararına-calisan-dernekler>, ET: 27.09.2025.

⁴⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıfların Listesi, <https://www.gib.gov.tr/yararar-ve-kaynaklar-yararar-bilgiler/vergi-muafiyeti-taninan-vakiflari-listesi>, Akt. Akduran, Özgün ve Ateş, Leyla. *Kamu Yararı ve Vergi Muafiyeti Statüleri*. TÜSEV Yayınları, İstanbul, 2024, s.14.

⁴⁶ Danıştay'ın konu ile ilgili kararlarına örnek olarak akt. bkz. Yıldırım, s.203-204: Türkiye Tiftik Cemiyeti Kararı, Danıştay 2. Dairesi, E.1939/2377, K.1939/2196, KT: 12.07.1939, RG: 12.08.1939-4283; Türk Tarih Kurumu Kararı, Danıştay 2. Dairesi, E.1940/2471, K.1940/2522, KT: 25.07.1940, RG: 05.11.1940-4652; Türk Dil Kurumu Kararı, Danıştay 2. Dairesi, E.1939/3965, K.1939/3636, KT:16.12.1939, RG:10.02.1940-4430; Yardım Sevenler Cemiyeti Kararı, Danıştay 2. Dairesi, E.1940/1683, K.1940/1726, KT: 21.05.1940, RG: 04.07.1940-4552; Türk Okutma Kurumu Kararı, Danıştay Mülkiye Dairesi, E.1930/2790, K.1930/3087, KT: 17.11.1930, RG: 30.09.1940-4625; İstanbul İlk Okullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyetleri Birliği Kararı, Danıştay 2. Dairesi, E.1942/2140, K.1942/1992, KT: 09.09.1942, RG: 28.11.1942-5269; Danıştay 1. Dairesi, E.1999/88, K.1999/101, KT: 16.06.1999; Danıştay 1. Dairesi, E.1999/134, K.1999/155, KT: 27.10.1999; Danıştay 1. Dairesi, E.1999/153, K.1999/170, KT: 24.11.1999; Danıştay 1. Dairesi, E.2000/85, K.2000/104, KT: 28.06.2000; Danıştay 1. Dairesi, E.2001/32, K.2001/41, KT: 09.04.2001; Danıştay 1. Dairesi, 2001/143, K.2001/151, KT: 23.10.2001; Danıştay 1. Dairesi, E.2003/10, K.2003/10, KT: 28.01.2003; Danıştay 1. Dairesi, E.2003/17, K.2003/27, KT: 28.02.2003; Danıştay 1. Dairesi, E.2003/25, K.2003/30, KT: 04.03.2003; Danıştay 1. Dairesi, E.2003/123, K.2003/118, KT: 16.09.2003; Danıştay 1. Dairesi, E.2004/362, K.2004/84, KT: 20.09.2004; Danıştay 1. Dairesi, E.2004/449, K.2004/228, KT: 04.10.2004; Danıştay 1. Dairesi 1996/27, K.1996/43, KT: 12.02.1996; Danıştay 1. Dairesi, E.1997/20, K.1997/42, KT: 08.04.1997; Danıştay 1. Dairesi, E.1997/68, K.1997/69, KT: 13.06.1997; Danıştay 1. Dairesi, E.1998/49, K.1998/53, KT: 26.03.1998; Danıştay 1. Dairesi, E.1998/101, K.1998/96, KT: 18.06.1998; Danıştay 1. Dairesi, E.2004/14, K.2004/16, KT: 19.02.2004.

yapmaktadır⁴⁷.

Listenin açık uçlu veya kapalı uçlu belirlenmesi, bir tercih meselesidir. Açık uçlu modelde amaçlar sayıldıktan sonra diğer kategorisi ile kapsayıcı biçimde maddeye yer verilebilmektedir⁴⁸. Örnek olarak Alman Vergi Kanunu'nun (Abgabenordnung) 52. maddesine⁴⁹ veya İngiltere'deki 2011 tarihli Hayır Kurumları Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrasının m bendine⁵⁰ göre bu model tercih edilmektedir. Türk hukukundaki vakıflara ilişkin Tebliğ'de sayılan amaçlar ise kapalı uçlu modele örneklik teşkil etmektedir. Öğretide açık uçlu modelin kamu yararı kavramının dinamik yapısına uygun düştüğü saptaması yapılmaktadır⁵¹.

C. Statüye İlişkin İdarenin Takdir Yetkisi

Belirtilen şartlar çerçevesinde derneklerin, “kamu yararına çalışan dernek” statüsünün tanınması konusunda, Dernekler Kanunu'nun 27. maddesine göre Cumhurbaşkanı yetkilidir. Dernekler Yönetmeliği'nin 51. maddesine göre derneklere ilişkin kamu yararı kararı konusunda ilk görüş valilik tarafından verilmektedir. Valilik görüşü ile birlikte dosya, İçişleri Bakanlığına gönderilmektedir. İlgili bakanlıklar ile Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine İçişleri Bakanlığının teklifi ile Cumhurbaşkanı kararı çerçevesinde derneğe kamu yararına çalışan dernek statüsü kazandırılmaktadır.

Valilik görüşü, idari işlem teorisine göre hazırlık işlemi olup icrai niteliği haiz olmadığından dolayı doğrudan dava açılması mümkün değildir⁵². Aynı zamanda cumhurbaşkanının vereceği karar öncesi, danışma işlemlerinden biri olarak valilik görüşünün alınması zorunludur. Valilik görüşünün uygun görüş olması gerekli olmayıp olumsuz görüş verilmiş olsa bile statü tanınabilmektedir⁵³. Bakanlıkların görüşü de valilik görüşü ile benzer biçimde hazırlık işlemidir⁵⁴. Nitekim Danıştay'ın kararına konu bir olayda, Sağlık Bakanlığının olumsuz görüşüne rağmen derneğin kamuya yararlı dernek olarak tanındığı gözlemlenmektedir⁵⁵.

Görüşlerin ardından İçişleri Bakanlığı, derneğin kamu yararına çalışan dernek sayılabilmesi

⁴⁷ Buna göre dernekler faaliyet alanlarına göre; çevre, doğal hayat hayvanları koruma, dış Türkler ile dayanışma, engelli, eğitim araştırma, toplumsal değerleri yaşatma, gıda, tarım ve hayvancılık, hak ve savunuculuk, dini hizmetlerin gerçekleştirilmesi, düşünce temelli, imar, şehircilik ve kalkındırma, insani yardım, kamu kurumları ve personelini destekleme, kültür, sanat ve turizm, mesleki ve dayanışma, sağlık, spor, bireysel öğreti ve toplumsal gelişim, uluslar arası teşekküller ve işbirliği, yaşlı, çocuk ve gençlik alanlarına ayrılmaktadır. Bkz: <https://siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler>, ET: 27.09.2025.

⁴⁸ Barr ve Picton, s.435.

⁴⁹ İlgili mevzuat metni için bkz: https://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/_52.html, ET: 10.11.2025.

⁵⁰ İlgili mevzuat metni için bkz: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/25/section/3>, ET: 10.11.2025.

⁵¹ Yıldırım, s.204-205.

⁵² Hazırlık işlemleri, asıl idari işlem öncesinde tesis edilen ve yetkili idari makamı bilgilendirici, icrai nitelikten yoksun, tek başına iptal davasına konu edilemeyen ve hukuka aykırılığı asıl idari işlem ile ileri sürülebilen işlemlerdir. Duran, Lütfi. *İdare Hukuku Ders Notları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982, s. 399; Erkut, Celal. *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*. Danıştay Yayınları, Ankara, 1990, s.139.

⁵³ Yıldırım, s.212-213.

⁵⁴ Kaplan, Onur. “7405 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kamu Yararına Çalışan Spor Kulüpleri.” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 2023, C.14, S.54, s.84.

⁵⁵ Danıştay 1. Dairesi, E.2004/593, K.2004/356, KT: 08.11.2004.

için teklifin Cumhurbaşkanına iletmektedir. İdari işlem teorisi yönünden teklifler, zorunlu danışma işlemleri gibi asıl işlem öncesi alınması zorunlu, ancak icrai olmayan işlemlerdir⁵⁶. Dolayısıyla kamu yararı statüsü öncesi, İçişleri Bakanlığının teklifi alınmak zorunda olsa da Cumhurbaşkanı teklif yönünde karar tesis etmek zorunda değildir. Öte yandan Yönetmeliğin 49. maddesine göre ilgili şartları taşımayan derneklerin, üç yıl geçmeden yeniden başvuru yapamayacakları düzenlenmekte olup talebin Bakanlık tarafından reddedilebileceği öngörülmektedir. Bu durumda Bakanlığın ret işlemi, ayrılabilir işlem kuramına göre iptal davasının konusu haline getirilebilir⁵⁷. Zira ayrılabilir işlemler, nihai işlemten ayrı bir varlık ve hukuki sonuç taşımaktadır⁵⁸. Nitekim bir derneğin kamu yararı statüsünün tanınması talebi hakkında Sağlık Bakanlığının olumsuz görüşü üzerine İçişleri Bakanlığınca işleme konulmamasına karar verilmiş olup bu karar, idare mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve Bakanlık da iptal kararı üzerine dosyayı -2908 sayılı Kanun döneminde- Danıştay’a göndermiştir⁵⁹.

5253 sayılı Dernekler Kanunu yürürlüğe girmeden önceki dönem olarak 2908 sayılı mülga Dernekler Kanunu’nun 59. maddesine göre bir derneğin kamu yararına çalışan dernek sayılması için ilgili bakanlığı görüşü, İçişleri Bakanlığının önerisi, Danıştay İdarî İşler Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayı gerekmekte idi. Bu süreçte asıl yetkili makamlar, Bakanlar Kurulu idi. Danıştayın bu konuda vermiş olduğu kararlar, idari işlem teorisine göre hazırlık işlemidir ve danışma (istişare) işlemi olarak değerlendirilmektedir⁶⁰. Bununla birlikte Danıştayın önüne gelen bir uyuşmazlıkta; Türk Sosyal Bilimler Derneği, 21.06.1986 tarihinde Ankara Valiliğine “kamuya yararlı dernek” olma istemi ile başvurmuş, Valilik bu yöndeki görüşünü 17.09.1987 tarihinde Başbakanlığa göndermiş, Başbakanlık da dosyayı Danıştaya iletmıştır. Danıştay İdarî İşler Kurulu, derneğin kamuya yararlı dernek sayılmasına karar vermişse de Bakanlar Kurulu, kamuya yararlı dernek sayılma istemini reddetmiştir. Bakanlar Kurulu’nun ret işlemi, Danıştay 10. Dairesinin kararı ile iptal edilmiş ve kararda; “*İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü ve Danıştay İdarî İşler Kurulunun olumlu yöndeki kararına rağmen Bakanlar Kurulunun bir derneği kamuya yararlı bir dernek saymaması için, yeterli, somut birtakım sebeplerin bulunması gerekir*” gerekçesine yer verilmiştir⁶¹. Kamuya yararlılık statüsünün tanınması sürecindeki diğer işlemlerden farklı olarak Danıştay’ın kararı “olumlu” görüş biçimindedir. Dolayısıyla başvuru ile ilgili Danıştayın kararının alınmaması veya olumsuz yönde olması durumunda derneğe kamu yararı statüsü tanınmamaktadır⁶². Danıştay kararının bir mütalaa veya inceleme işlemi olmadığı, idari bir karar olduğu ve Bakanlar Kurulunun onayı icrai nitelik kazandığı da vurgulanmaktadır⁶³.

Dernekler Kanunu’nun yürürlüğe girmesinin ardından Danıştayın başvuru sürecinden

⁵⁶ Erkut, s.140.

⁵⁷ Yıldırım, s.216.

⁵⁸ Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku*. 10. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2024, s.578.

⁵⁹ Danıştay 1. Dairesi, E.2004/593 K.2004/356, KT: 08.11.2004.

⁶⁰ Karayalçın, Yaşar. *Kamuya Faydalı Müesseseler*. Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1946, s.73; Anadolu, s.65; Öztürk, Osman Metin. “Kamu Yararı: Bir Kavram Karmaşası.” *Yeni Türkiye*. 1995, S: 6, s.44; Gözler, Kemal. *İdare Hukuku Cilt I*. 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019, s.975.

⁶¹ Danıştay 10. Dairesi, E.1988/2740, K.1990/2301, KT: 23.10.1990, DD, S.82-83, s.894.

⁶² Yıldırım, s.211.

⁶³ Duran, s.349.

çıkarılması söz konusu olmuştur⁶⁴. 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu'na göre Danıştayın kamu yararına çalışan dernekler konusundaki idari görevi, esasen mehzaz 1901 tarihli Fransız Dernekler Kanunu'nun uygulamasından alınmıştı⁶⁵. 1938, 1972 ve 1983 tarihli Dernekler Kanunu dönemlerinde de aynı etki devam etmiştir. Ancak 2004 tarihli 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun yürürlük kazanmasının etkisi ile Türk kanun koyucunun “bir asırlık yaklaşımdan ayrılarak, makas değiştirdiği” ve bağımsız yargının yer aldığı sistemden, değerlendirme süreci tamamıyla siyasi makamlardan oluşan sisteme geçildiği, ifade edilmektedir⁶⁶.

Bağımsız bir yargı organı olarak Danıştayın siyasi makamlardan da bağımsız biçimde kararlarını objektif ölçütlere dayanarak verebilecek niteliği haizdir. Nitekim Danıştayın görüşünün alındığı döneme ilişkin yapılan başvurularda dernek faaliyetlerinin detaylı biçimde sunulmasının istendiği, üye sayısı, aidat miktarı, yönetim kurulu kararları, şubeler ve mal varlığı hakkında bilgiler verilmesi gerektiği kararlara yansımaktadır⁶⁷. Dahası Danıştay, yapılan başvuruda eksiklik tespit etmesi hâlinde dosyanın iadesine karar vermiştir⁶⁸. Dolayısıyla kamu yararı statüsünün değerlendirilmesi sürecinde Danıştayın görüşünün işlerlik kazandırılması, hukuki belirliliği ve nesnelliği sağlamaya yönelik önem arz eden bir konudur. Nitekim Fransız hukukunda Danıştayın değerlendirme sürecinde yer almasının, kararlara objektiflik sağladığı ifade edilmektedir⁶⁹.

Vakıflara vergi muafiyeti tanınması ise yine yukarıda belirtilen şartların varlığı halinde 4962 sayılı Kanun'un 20. maddesine göre cumhurbaşkanı kararı ile sağlanabilmektedir. 4962 sayılı Kanun'un 20. maddesinde vakıflar bakımından öngörülen koşul, oldukça geniş ve muğlak ibareleri içermektedir. Söz konusu düzenleme ile vakıfların vergi muafiyetinden yararlanabilmesi konusunda idareye oldukça geniş takdir yetkisi bırakılmaktadır. Bununla birlikte ilgili Genel Tebliğ'de faaliyet konusunun; sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma

⁶⁴ Ancak 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 42. maddesinin (j) bendinde, “*Derneklerin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için yapılacak teklifleri, ... İnceler ve gereğine göre karara bağlar veya düşüncesini bildirir*” hükmü yer almaya devam etmektedir.

⁶⁵ Karayalçın, s.72.

⁶⁶ Yıldırım, s.209-210.

⁶⁷ Danıştay 1. Dairesi, E.2003/110, K.2003/114, KT: 12.09.2003; Danıştay 1. Dairesi, E.2001/47, K.2001/51, KT: 26.04.2001; Danıştay 1. Dairesi, E.1998/57, K.1998/59, KT: 20.04.1998; Danıştay 1. Dairesi, 1997/24, K.1997/26, KT: 13.03.1997; Danıştay 1. Dairesi, E.1996/107, K.1996/126, KT: 13.06.1996.

⁶⁸ Danıştay 1. Dairesi, E. 2002/85, K.2002/87, KT: 17.06.2002: “... *hususlarını açıklığa kavuşturacak bilgi ve belgelerin dosyaya eklenmediği anlaşılmaktadır... kamu yararına çalışan derneklerden sayılıp sayılamayacağını karara bağlanabilmesi yukarıda açıklanan noksanlıkların giderilmesinden sonra mümkün bulunduğundan, bu aşamada istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına...*”; Danıştay 1. Dairesi, E.2002/46, K.2002/49, KT: 09.04.2002: “... *faaliyetlere ve ileride yapacağı etkinliklere ilişkin bilgi ve belgelerin yer almadığı, dosyanın güncelleştirilmediği anlaşılmaktadır... noksanlıklar giderilmeden ve dosya güncelleştirilmeden bu aşamada karar verilmesi mümkün bulunmadığından Başbakanlığa iade edilmek üzere...*”; Danıştay 1. Dairesi, E.2001/137, K.2001/130, KT: 27.09.2001: “... *Derneğin kamu yararı yönünden gerçekleştirdiği hizmetler ile gelecekte yapmayı düşündüğü işlerin faaliyet raporunda ayrıntılı olarak yer almadığı ayrıca, Derneğin taşınır ve taşınmaz mallarının listesi ile son yıla ait mali bilançosunun açıkça belirtilmediği dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır. Amatör ve profesyonel olarak faaliyette bulunulan spor branşları, bu branşlarda alınan sonuçlar, spor okulları açılıp açılmadığı, amatör sporcuların kulübe alınma yöntemleri ve gelecekte yapılması düşünülen işleri de içeren faaliyet raporu ile yukarıda belirtilen diğer eksikliklerin giderilmesinden sonra dosyanın incelenmesi mümkün bulunduğundan...*”.

⁶⁹ İsbir, K. Begüm. *Kamu Tüzel Kişiliği*. Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s.84.

ile ağaçlandırma konularında faaliyette bulunmayı amaç edinmesi ile kamuya açık ve kamu hizmeti yükünü azaltıcı etki yapacak düzeyde olması aranmaktadır.

Hâlihazırda vakıflar için statünün kazanılma süreci, Tebliğ'in 2. maddesine göre derneklerden farklıdır. Vakıflar, başvuruyu Hazine ve Maliye Bakanlığına yapmakta olup Bakanlık bir ön inceleme sonrasında Vakıflar Genel Müdürlüğünün ve ilgili diğer kuruluşların görüşleri almaktadır. Olumlu görüşlerin akabinde Bakanlık bir değerlendirme yaparak görüşü ile birlikte başvuruyu Cumhurbaşkanına göndermektedir.

Kamu yararına çalışan derneklere statünün kaybedilmesi, yetki ve usulde paralellik ilkesine göre Yönetmeliğin 52. maddesinde belirtilen usuli süreçler sonunda cumhurbaşkanı kararı ile olmaktadır. Vakıflar ile ilgili olarak da yetki ve usulde paralellik ilkesine göre Tebliğ'in 4. maddesinde belirtilen usuli süreçler sonunda cumhurbaşkanı kararı ile statü kaybedilmektedir.

Görülüyor ki dernek ve vakıfların statüyü kazanma ve kaybetmelerinde Cumhurbaşkanının takdir yetkisi bulunmaktadır. Cumhurbaşkanının takdir yetkisinin sınırı konusunda İçişleri Bakanlığının teklifi, ilk sınır olarak değerlendirilebilir⁷⁰. Zira idare hukukunda teklif usulü, asıl yetkili makamı ya o teklif doğrultusunda işlem yapmaya veya işlemi yapmaktan vazgeçmeye ya da teklif makamına yeni bir teklif sunmayı istemeye yöneltmektedir⁷¹. Dolayısıyla statünün tanınması konusunda cumhurbaşkanının takdir yetkisi, kendisine getirilen teklif ile sınırlandırılmıştır.

Cumhurbaşkanın takdir yetkisini sınırlayan bir diğer unsur ise, tüm idari işlemlerde olduğu gibi yetkinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun kullanılması gerekliliğidir. İdari eylem ve işlemlerin amacı, kamu yararadır. Dinamik özü nedeniyle kamu yararı, olayların gelişme ve gereklerine göre idareye hareket alanı tanınmasını gerekli kılmaktadır⁷². Kamu yararının belirlenmesinde kanunlar ile belirlenen çerçevede idarenin takdir yetkisi bulunmaktadır⁷³. Dernek ve vakıflara ayrıcalıklı statülerin verilmesi ve bu statülerin kaldırılması konusunda idarenin sahip olduğu takdir yetkisinin gerekçeli bir şekilde kanun önünde eşitliğe uygun kamu yararı ve hizmet gerekleri ölçüsünde kullanması gerekmektedir. Danıştayın önüne gelen bir olayda statüyü tanımaya yetkili makamın takdir yetkisi ve sınırı irdelenmektedir⁷⁴:

“...Bakanlar Kuruluna bu konuda bir takdir yetkisi tanındığı anlaşılmakta ise de, bu yetkinin kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun kullanılması gerektiği, bu bakımdan takdir yetkisinin kullanılmasının söz konusu olduğu işlemlerde karşı da yargı yoluna gidilebileceği ve yargı yerince bu yetkinin yargı denetimine tabi tutulacağı... davalı idarenin takdir yetkisini olumsuz kullanmasında ne gibi bir kamu yararının söz konusu olduğu, ya da olumlu kullanması halinde ne gibi bir kamu yararının doğabileceği sorunlarının açıklığa

⁷⁰ Yıldırım, s.224-225.

⁷¹ Gözler, *Cilt I*, s.969.

⁷² Özay, İlhan. *Günüşiğinde Yönetim*. Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 456; Yayla, Yıldızhan. “İdarenin Takdir Yetkisi.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.39, S.1-4, 1980-1981, s. 201; Kalabalık, Halil. “İdare Hukukunda Takdir Yetkisi Kavramı ve Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1, S.2, 1997, s. 206-207.

⁷³ Şahin, Ali Hamza. *Danıştay Kararları Işığında Üstün Kamu Yararı Kavramı*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 435.

⁷⁴ Danıştay 10. Dairesi, E.1988/2710, K.1990/2301, KT: 23.10.1990, DD, 1992, S: 82-83, s.898.

kavuşturulması gereklidir...”

Söz konusu uyuşmazlık, derneğin başvurusunun İçişleri Bakanlığı ve Danıştay tarafından uygun bulunmasına rağmen Bakanlar Kurulu tarafından haklı gerekçe gösterilmeksizin reddedilmesinden kaynaklanmaktadır. Dava konusu işlemin yetkili makam tarafından tesis edildiği belirtilmekle birlikte İçişleri Bakanlığı ve Danıştay’ın olumlu yöndeki görüşlerine karşı somut ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığını vurgulamaktadır.

D. Statüyü Veren Makama İlişkin Uygulamalar

Dernek ve vakıflara kamu yararı statüsü tanınması, ülkelerin toplumsal yapıları, tarihsel gelişimleri, kültürel değerleri ve hukuki gelenekleri doğrultusunda farklı biçimlerdeki dinamiklerinin yansımaları olarak değerlendirilmelidir. Nitekim pek çok Avrupa ülkesinde kamu yararı statüsünün hangi faaliyet alanları bakımından tanınacağı düzenlenerek idarenin keyfilikliğini önleyecek objektif ölçütler ortaya konulmaktadır. Kamu yararı statüsünün tanınacağı faaliyet alanlarının önceden belirlenmesi, bu faaliyet alanlarında öngörülebilirliği artırmakta ve idari kararların yargısal denetimine katkı sağlamaktadır.

Kamu yararı statüsünün hangi faaliyetlere tanınabileceğinin, genel ve soyut ilkeler yerine objektif ve somut ölçütler aracılığıyla mevzuatta düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Zira kamu yararı statüsü belirli mali ayrıcalıklar sağlamakla birlikte ciddi yükümlülükler de getiren düzenleme alanı olarak görülmelidir. Statü verilen kuruluşlar, sağlanan ayrıcalıklara karşılık olarak daha yoğun bir denetim ve hesap verebilirlik mekanizmasına tabi tutulmalıdır. Kanaatimizce, öngörülen koşulları sağlayan tüm dernek ve vakıflara ayırım yapılmaksızın kamu yararı statüsü tanınmalıdır. Bu statü belirli bir süre ile sınırlı olmalı ve objektif kriterlere dayanmalıdır. Statüye esas teşkil eden faaliyet alanlarının mümkün olduğunca geniş ve esnek tutulması, değişen toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilmek açısından önemlidir.

Karar merciinin kim olacağı konusu, ülkeden ülkeye ciddi farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde kamu yararı statüsü verme yetkisi vergi idaresine bırakılarak mali nitelikli bir değerlendirme ön plana çıkarılmaktadır. Bazı ülkelerde yargı mercilerine verilerek siyasal etkilerden arındırılmış bir karar mekanizması oluşturulmaktadır. Bazı ülkelerde ise Adalet Bakanlığı gibi idari organlar ya da tamamen bağımsız komisyonlar yetkili kılınmaktadır. Bu çeşitlilik, statünün salt teknik bir konu değil, aynı zamanda siyasal ve idari tercihlerin sonucu olduğunu göstermektedir. Özellikle karar merciinin bağımsız ve tarafsız niteliğe sahip olması, ölçütlerin nesnel biçimde belirlenmesi ve statüye ilişkin avantajlar kadar yükümlülüklerin de düzenlenmesi, statünün demokratik toplum düzeni ile uyumlu işlemesi bakımından zorunludur.

İlk gruptaki ülkelere örnek olarak Almanya, Hollanda, Kanada ve ABD gösterilebilir. Almanya’da Vergi Kanunu’nun (Abgabenordnung) § 52 (2) maddesine göre kamu yararına kabul edilecek faaliyetlerin kapsamlı bir listesi yer almaktadır. Aynı maddenin son fıkrasına göre, statünün tanınması için gerçekleştirilen başvuruların vergi idareleri tarafından değerlendirilerek karara

bağlanacağı belirtilmektedir⁷⁵. Hollanda’da da benzer şekilde kamu yararı statüsünün (ANBI⁷⁶- Algemeen Nut Beogende Instelling/ Kamu Yararı Amaçlı Kuruluş) verilmesinden Maliye Bakanlığına bağlı Vergi ve Gümrük İdaresi sorumlu olduğu belirtilmektedir⁷⁷. Benzer şekilde Kanada ve ABD’de de statünün vergisel boyut ile ilişkilendirilerek vergi makamlarınca tanındığı ifade edilmektedir⁷⁸.

İkinci gruba örnek olarak Fransa gösterilebilir. Fransa’da dernek ve vakıflara kamu yararı statüsünü veren makam, 01.07.1901 tarihli Fransız Dernekler Kanununun -23.07.1987 tarih ve 87-571 sayılı Kanunun 17. maddesi ile değiştirilen- 10. maddesine göre Fransız Danıştay’ı olup statü belirli bir süre ile sınırlandırılmamaktadır⁷⁹. Fransa’da kamu yararı statüsü verilmesi sürecinde Fransız Danıştayının yer almasının, kararlara objektiflik sağladığı ifade edilmektedir⁸⁰.

Üçüncü gruba en önemli örnek İngiltere’dir. İngiltere’de Hayır Kurumları Komisyonu (the Charity Commission) 2011 tarihli Hayır Kurumları Kanunu’nun (Charities Act) 13. maddesine göre kamu yararı statüsüne ilişkin görevlerini yerine getirirken herhangi bir bakanın veya devlet dairesinin talimat ve kontrolüne tabi olmayan ve tüzel kişiliğe sahip bir idari makamdır⁸¹. Kanun’a göre Komisyonun siyasi eğilimlerden bağımsız tutularak kamu yararı statüsü ile ilgili süreçlerin nesnel yürütülmesi ve karar alınması amaçlanmaktadır.

Kanaatimizce kamu yararı statüsüne karar verecek makamın amaca uygunluk denetimini ve etki analizini gerçekleştirebilecek nitelikte özerk bir kuruluş olması gerekmektedir. Bu kuruluşun düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar bünyesinde faaliyetlerini sürdürmesi, idare-sivil toplum ilişkileri bağlamında oldukça önemlidir. Anılan kuruluşun görev ve yetkileri, denetimleri, dernek ve vakıfların kamu yararı statüsüne ilişkin ayrıcalık ve yükümlülükleri, oluşturulacak olan düzenleyici ve denetleyici kuruluşun kuruluş kanununda detaylı düzenlenmelidir. Statünün sağladığı istisna ve muafiyetleri içeren ayrıcalıklar bakımından da mevzuattaki dağınıklık giderilmelidir. Dolayısıyla kamu yararı statüsüne ilişkin kararların bağımsız ve uzman bir kurul tarafından verilmesi, kararların gerekçeli, şeffaf ve yargısal denetime elverişli biçimde tesis edilmesi büyük önem taşımaktadır. Böyle bir model, idarenin keyfiliğini sınırlarken sivil toplumun karar süreçlerine katılımını kurumsal zemine taşıyacaktır.

⁷⁵ İlgili mevzuat metni için bkz: https://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/_52.html, ET: 10.11.2025.

⁷⁶ Hollanda’da bulunan yaklaşık 250.000 sivil toplum kuruluşundan 43.000’inin ANBI (kamu yararı) statüsüne sahip olduğu ve her yıl ortalama 1.000 sivil toplum kuruluşunun kamu yararı statüsü kazanırken yaklaşık aynı sayıda sivil toplum kuruluşunun statülerini kaybettiği not edilmektedir. Bkz: T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, “AB Ülkelerinde Sivil Toplum Çalışma Ziyareti Raporu”, Kamu-Stk İşbirliği Projesi, 2019, s. 81.

⁷⁷ Detaylı açıklama için bkz: <https://www.dcnanature.org/wp-content/uploads/2013/09/ANBI-explanation-and-application-process.pdf>, ET: 10.11.2025.

⁷⁸ Chan, Kathryn. *The Public-Private Nature of Charity Law*. Oxford, Bloomsbury 2016, s.39.

⁷⁹ İlgili mevzuat metni için bkz: <https://webfiles-scl.blackbaud.com/files/support/helpfiles/npconnect/content/resources/attachments/france-law-01-july-1901-about-associations-amended-2009.pdf>, ET: 10.11.2025.

⁸⁰ İsbir, s. 84.

⁸¹ 2011 tarihli Hayır Kurumları Kanunu’nun 13. maddesi için bkz: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/25/contents>, ET: (10.11.2025).

II. STATÜNÜN İDARENİN ÖZENDİRME VE DESTEKLEME FAALİYETİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Özendirme ve Destekleme Faaliyetinin Genel Çerçevesi

İdare hukukunda idari faaliyetlerin tasnifi, klasik anlayışa göre kamu hizmeti ve kolluk şeklinde yapılmaktadır⁸². Sosyal ve ekonomik ilişkilerdeki değişim ve dönüşüm, idarenin belirli alanlarda bizatihi aktör olarak kamu hizmeti ve kolluk hizmeti sunması fikrinden uzaklaşmaktadır. Günümüzde idare, belirli alanlarda teşvik ve destekler yolu ile özel hukuk kişilerinin etkinliğine odaklanmaktadır. İdarenin özendirme ve destekleme faaliyeti, geniş anlamı ile idari faaliyetlere özel hukuk kişilerinin katılmasıdır. Ayrıca modern hukuk sistemlerinde kolluktaki araç ve usullerde de değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Buna göre idarenin kolluk anlamındaki araç ve usulleri de değişime uğramaktadır. Nitekim idarenin iyi olana yönlendirme ve özendirme yönlü faaliyetleri gündeme gelmektedir⁸³.

Özendirme ve destekleme faaliyetinin niteliği ve ayrı idari faaliyet alanı olarak incelenmesi konusunda öğretilerdeki görüşler farklılık arz etmektedir. İdarenin bu faaliyetlerinin kamu hizmeti ile ilgili olduğunu kabul edenler bulunduğu gibi ayrı bir alan olduğunu değerlendirenler de vardır. Özay; özendirmenin dolaylı bir kamu hizmeti olarak değerlendirilebileceğini, “*çünkü bu yolla idarenin bir yandan aslında özel hukuk tüzel kişilerinden pek de farklı olmayan bazı kuruluşların kamu yararına çalıştığını kabul etmekte, onlara bazı ayrıcalıklar tanımakta, öte yandan da, özellikle ekonomi alanında ve planlama ile kişilerin bazı faaliyet alanlarına yönelmelerini sağlamak suretiyle kamu yararına ulaşmayı dene(dığını)*” belirtmektedir⁸⁴. Yayla da benzer görüşü benimsemekte olup idarenin özendirme ve desteklemelerinin bir tür kamu hizmeti olduğunu vurgulamaktadır⁸⁵.

Gözübüyük ve Tan; “kamu hizmetlerinin özel kişilere gördürülmesi” başlığı altında “kamuya yararlı faaliyette bulunan özel kişiler” olarak kamu yararı statüsü tanınan dernek ve vakıfları ele almakla birlikte inceledikleri yargı kararları üzerinden dernek ve vakıfların klasik anlamda kamu hizmeti ifa etmedikleri saptamasında bulunmaktadır⁸⁶. Duran’a göre özendirme ve destekleme faaliyeti, kamu hizmeti ve kolluk arasında bir faaliyet olarak anılmakta ve idarenin bu faaliyetlerinde kullandığı araçlar ile özel hukuk kişisini kolluktan daha sıkı bir biçimde disipline ederek kamu hizmeti sorumluluğu de üstlenmediği için faaliyetin serbest teşebbüs niteliğini ortadan kaldırmadığı değerlendirilmektedir⁸⁷. Yasin’e göre özel hukuk kişileri tarafından yapılan bu faaliyetlerin kamuya

⁸² Gözler, Kemal. *İdare Hukuku Cilt II*. 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019, s. 254-638; Yaşar, Hasan Nuri. *İdare Hukuku*. 2. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2014, s. 147-245; Karahanoğulları, Onur. *İdare Hukuku*. Turhan Kitabevi, Ankara, 2022, s. 278-456; Çağlayan, Ramazan. *İdare Hukuku Dersleri*. 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 239-298.

⁸³ Gür, Necip Taha. *İdarenin Özendirme ve Destekleme Faaliyeti*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 8-24.

⁸⁴ Özay, s. 260.

⁸⁵ Yayla, Yıldızhan. *İdare Hukuku*. Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 91.

⁸⁶ Gözübüyük, Şeref/Tan, Turgut. *İdare Hukuku Cilt I Genel Esaslar*. 13. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 578-579.

⁸⁷ Duran, s. 346.

yararlı olduğu kabul edilse de kamu hizmeti olmadığı; kamu hizmeti, kolluk ve planlama faaliyeti ile benzerlikleri ve ortak ilkelerinin anında farklı yönlerinin giderek belirginleştiği ayrı bir faaliyet türü olarak ifade edilmektedir⁸⁸. Yazar ayrıca eğitim, sağlık gibi hizmetlerin desteklenerek yaygınlaştırılmasını ve erişilebilir olmasını sağlaması bakımından dernek ve vakıf gibi kâr amacı gütmeyen özel hukuk kişilerine kamu yararı statüsü verilmesi örneğini, özendirme ve destekleme faaliyetinin en önemli işlevleri arasında zikretmektedir⁸⁹. Duran’a göre de kazanç amacı gütmeyen öğretim, eğitim, kültür, sosyal yardım konularında çalışan dernek ve vakıfların faaliyetleri kamu yararına yöneldiği için bu faaliyetlerin kuruluşlarının ve işleyişlerinin idarece kolaylaştırılabileceği, desteklenebileceği ve korunabileceği ifade edilmektedir⁹⁰.

Klasik idari faaliyetlerden farklılaşan boyutu ile özendirme ve destekleme faaliyeti kamu yararı amacına yönelmektedir. Nitekim Fransız hukukundaki kamu hizmeti, kolluk ve özel hukuk kişilerine yardım faaliyetinin gerekliliği, faaliyetin amacından ziyade araçları bakımından uğradığı dönüşüm ile açıklandığı ifade edilmektedir⁹¹. Gür’e göre idarenin özendirme ve destekleme faaliyeti, araçlar ve amaçlar yönünden ayrı başlık altında incelenmeli ve kamuya yararlı olmalıdır⁹². Hangi faaliyetlerin özendirilmesinde ve desteklenmesinde kamu yararı bulunduğu ise Anayasa, kanun ve cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenmektedir. İdareye kanun ile tanınan takdir yetkisi, esasen kamuya yararlı faaliyetleri amaçladığından idarenin meşru olmayan veya bu amaca hizmet etmeyen faaliyetleri desteklemesinin beklenemeyeceği ifade edilmektedir⁹³.

Özel hukuk kişilerinin kamuya yararlı olduğu varsayılan faaliyetlerinin idare tarafından çeşitli usuller ile özendirerek destekleyerek toplumun ihtiyaçlarına erişimi kolaylaştırması, kamu hizmeti ve kolluk faaliyetlerine alternatif bir idari faaliyet alanı olarak gündeme gelmektedir⁹⁴. Sosyal, kültürel ve ekonomik alanlardaki eksikliklerin diğer alanlara göre dengelenmesi veya daha üst amaçların gerçekleştirilmesi için tamamlayıcı müdahalelerde bulunulması, idarenin özendirme ve destekleme faaliyetinin dengeleyici ve tamamlayıcı işlevi ile açıklanmaktadır⁹⁵. Bu kapsamda idarenin eğitim, kültür, bilim, sanat, hayvanların ihtiyaçlarının temini gibi birçok alanda özendirme ve destekleme faaliyeti yürütmesi mümkündür⁹⁶. Özendirme ve destekleme faaliyetinin bireylerin temel hak ve özgürlükleri ile ilişkisi, teşvik edici, yöneltici ve dolaylı yönden sınırlandırıcı nitelik arz etmektedir⁹⁷. Anayasa Mahkemesi bir kararında; devletin Anayasa ile doğrudan kendisine yükletilmiş görevlerini özel hukuk kişilerine aktarma biçiminde olmadığı sürece devlete düşen görevlerin özel hukuk kişilerin yerine getirilmesini kolaylaştırıcı yönlerden özendirici tedbirler alınmasını anayasaya

⁸⁸ Yasin, Melikşah. “İdarenin Özendirme ve Destekleme Faaliyetleri” in *İdare Hukuku*. Ed. Turan Yıldırım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 598.

⁸⁹ Yasin, s. 601.

⁹⁰ Duran, s. 346.

⁹¹ Tan, Turgut. “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmeti Yaklaşımı.” *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.8, 1991, s.242.

⁹² Gür, s. 25-31.

⁹³ Duran, s. 358.

⁹⁴ Yasin, s. 593.

⁹⁵ Gür, s. 69.

⁹⁶ Yasin, s. 598.

⁹⁷ Tan, Turgut. Planlamanın Hukuki Düzeni. *Türkiye Ortadoğu ve Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları*, Ankara, 1976, s. 196.

aykırı görmemektedir⁹⁸.

Anayasa'nın 5. maddesine göre devletin temel amaç ve görevleri arasında kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, temel hak ve hürriyetleri sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaştırmayacak siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak görevleri yer almaktadır. İdarenin toplumsal refaha yönelik her türlü faaliyetinin anayasal temeli, Anayasa'nın 5. maddesidir. Özendirme ve destekleme faaliyetine ilişkin idarenin görevleri, Anayasa'da doğrudan belirtilebildiği gibi "gereken tedbirlerin alınabileceği" biçimindeki hükümler ile de ortaya konabilmektedir. Belirtilen görevlerin çoğunluğu bireylerin sosyal ve ekonomik hak ve ödevleri ile örtüşmektedir.

Anayasa'nın sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler başlıklı üçüncü bölümünde yer alan düzenlemelerin birçoğu, idarenin çeşitli özendirme ve destekleme mekanizmaları kurması gereken alanları da içermektedir. Buna göre Anayasa'nın 41. maddesinin 2. ve 4. fıkrasına göre idarenin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alması, teşkilatı kurması ve her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alması gerekmektedir. Söz konusu görevler doğrudan kamu hizmeti olarak teşkilatlandırılmakla birlikte, dolaylı olarak kamuya yararlı dernek ve vakıflar eli ile de yerine getirilebilmektedir.

Anayasa'nın 42. maddesine göre idarenin maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollar ile gerekli yardımları yapması ve durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alması gerekmektedir. Maddede belirtilen "ve başka yollarla" ibaresi, kanaatimizce özendirme ve destekleme olarak değerlendirilebilmeli ve kamuya yararlı dernek ve vakıflar eli ile yerine getirilebilmelidir. İdarenin gençliğin korunması ve sporun geliştirilmesi bağlamında da anayasal görevleri bulunmaktadır. Anayasa'nın 58. maddesine göre idare, gençlerin Anayasal düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan görüşlere karşı yetişmelerinin ve gelişmelerinin sağlanması ve gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri almalıdır. Günümüzde gençliğin korunması, yalnızca idarenin belirli alanlarda sunduğu kamu hizmetleri veya kolluk faaliyetleri ile yerine getirilmemektedir. İdare, gençliğin 58. maddede belirtilen esaslara yönelik yetişmesinde katkı

⁹⁸ AYMK, E.1967/41, K.1969/57, KT: 23, 24 ve 25/10/1969, RG: 12.03.1973-13776: "Gerçekten, bu Yasa yardım yapılması yolunda bir takım yetkileri kapsamakta olup bu yardımların tutarı üzerinde herhangi bir kural koymamakta, yardımların tutarını özellikle bütçe yasalarına bırakmaktadır. Devletin Anayasayla doğrudan doğruya kendisine yükletilmiş bulunan bir ödevi kendi kuruluşları dışında başka bir kuruluşa ya da kişiye aktarması, elbet Anayasayla bağdaştırılamaz. Ancak ödevlerin özel kesime aktarılması başka bir konu, özel kesimin devlete düşen ödevlerin yerine getirilmesini kolaylaştırıcı doğrultularda çalıştırılması için özendirici tedbirler alınması başka bir konudur. 933 sayılı Yasa genellikle özendirici tedbirler belirten kuralları kapsamaktadır; bundan dolayı Yasanın tümünün, tartışılan neden açısından, Anayasa'ya aykırı bulunduğu kabul edilemez. (...) Anayasa'nın 2. maddesindeki sosyal devlet ilkesi veya Anayasa'nın 41. maddesindeki iktisadi ve sosyal hayatın düzenlenmesinde, kalkınma planlarının yapılmasında gösterilen kurallardan herhangi birisi, özel kesime, belli alanlarda ve belli ölçüde, özendirici tedbir olarak, Devletçe ödünç para yardımı yapılmasına engel sayılamaz; yeter ki yapılan yardımlar devletin doğrudan doğruya yerine getirmekle yükümlü bulunduğu iktisadi ve sosyal kalkınma ödevini başkalarına yaptırmak ve kendisinin eylemli olarak, bu ödevin yüklerinden sıyrılmak istediği anlamına gelmesin".

sunmayı hedefleyen dernek ve vakıfları desteklemekle de yükümlüdür. Yeşilay Derneğinin desteklenmesi örneği, bu kapsamda önemli bir örnek teşkil etmektedir⁹⁹. Ayrıca Anayasa'nın 59. maddesinde idarenin her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alması ve sporun kitlelere yayılmasını faaliyetlerini teşvik edeceği belirtilmektedir.

Anayasa'nın 44. maddesinde idarenin toprağın verimli işletilmesini koruma ve geliştirme, erozyonla kaybedilmesini önleme ve topraksız veya yeterli toprağı bulunmayan köylülere toprak sağlama ve 45. maddesinde tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması ile ilgili idarenin, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önleme, tarım ve hayvancılık ile uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırma, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gerekli tedbirlerin alınması hususlarına yer verilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın 170 ilâ 173'ncü maddelerinde ormanlar ve orman köylüsü özel olarak koruma altına alınmakta ve orman köylülerine yönelik çeşitli özendirme ve destekleme mekanizmaları öngörülmektedir. Bu alanlarda idareye ilgililerin faaliyetlerinin kolaylaştırılması yönünde destekleyici misyon yüklenmektedir.

Çalışma ve sözleşme özgürlüğü kapsamında Anayasa'nın 48. maddesinin 2. fıkrasına göre idare, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmaların yürütülmesini sağlayacak tedbirleri almalıdır. Devamında ise, çalışma ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Anayasa'nın 49. maddesine göre idare, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdır.

Sağlık, çevre ve konut bağlamında Anayasa'nın 56. maddesinin 2. fıkrasına göre idarenin ve vatandaşların çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek ödevi bulunmaktadır. Anılan ödev, idareye olduğu kadar vatandaşlara da yükümlülükler yüklemektedir. Kamuya yararlı dernek ve vakıflar eli ile çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek anayasal ödevine uygundur.

Anayasa'nın 63. maddesine göre idarenin tarih, kültür ve tabiat varlıklarını ve değerlerini koruma görevi bulunmaktadır. İdare, bu amaç ile destekleyici ve teşvik edici tedbirleri almalıdır. Benzer şekilde Anayasa'nın 64. maddesinde idarenin sanatçıyı, sanat faaliyetlerini ve sanat eserlerini koruması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alması belirtilmektedir. İdareye anayasa ile verilen bu koruma görevleri, özendirme ve destekleme faaliyetinin tamamlayıcı niteliği ile örtüşmektedir. İdare, doğrudan anılan sahalarda kamu hizmeti ve kolluk ile koruyabileceği gibi, özel hukuk kişileri eli ile koruma görevini tamamlayıcı nitelikteki özendirme ve desteklemeler ile sağlayabilmelidir.

Anayasa'nın 5. maddesindeki devletin temel amaç ve görevleri ile yukarıda belirtilen maddelerdeki alanlarda yer alan görevler, idarenin özendirme ve desteklemesi kapsamında yerine getirilebilmelidir. Ancak idarenin özendirme ve destekleme faaliyetlerinin hangi kapsamda kamuya yararlı dernek ve vakıflar eline bırakılması gerektiği hususu, özendirme ve destekleme faaliyetinin

⁹⁹ Yasin, s.593-594.

tabi olduğu ilkeler bakımından değerlendirilmelidir.

B. Statünün, Faaliyetin Tabi Olduğu İlkeler Bakımından Değerlendirilmesi

İdarenin özendirme ve destekleme faaliyetinin tabi olduğu ilkeler; eşitlik, sürdürülebilirlik ve istikrar ile belirlilik ve şeffaflıktır¹⁰⁰.

1. Eşitlik İlkesi

Eşitlik ilkesi, idarenin her türlü faaliyetinde gözetmesi gereken bir ilkedir. İdarenin türlü faaliyetinde tarafsızlık olmazsa olmaz koşuldur. İdarenin özendirme ve destekleme faaliyetlerinde de özel hukuk kişilerine karşı tarafsız olması ve dil, din, cinsiyet ve benzeri sebepler ile ayrımcılık yapmaması gerekmektedir¹⁰¹. Tarafsızlık; yansızlık, taraf tutmama, nötr olma ve herhangi bir tercihte bulunmama gibi anlamları taşımaktadır. Tarafsızlık yükümlülüğünün nesnel davranış yönünden pozitif; taraf tutmama, müdahil olmama yönünden negatif içeriği bulunmaktadır. İdarenin her türlü faaliyetindeki tarafsızlığı, hizmetten yararlananlara hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın eşit işlem ve eylemlerde bulunulmasını zorunlu kılmaktadır. Faaliyetlerinde kamu yararını amaçlayan idarenin vatandaşlar ile ilişkilerinde siyasal anlamda taraf tutmaması ve ayrımcılık yapmaması şeklindeki “idarenin tarafsızlığı” modern devletlerde kabul edilen bir esastır¹⁰². Kamu hizmetleri, niteliği gereği düzenli, sürekli ve istikrarlı biçimde tüm yurttaşların eşit yararlanabilmesini gerektiren faaliyetlerdendir¹⁰³. Toplumun günlük yaşamını sürdürebilmesi için gerekli teknik kamusal faaliyet olan idare işlevinin amacı, yasama ve yürütmenin genel siyasi hedefleri doğrultusunda hareket etmektir. İdare işlevi; tekniktir, süreklidir, devamlıdır ve faaliyetler kararlılık içerisinde yürütülmektedir. Dolayısıyla seçimlerden veya siyasi çekişmelerden etkilenmemelidir. Siyasal iktidarın programını uygulama ve gerçekleştirme aracı olması yönüyle yürütmenin uzantısı ve tamamlayıcısı olan idare, siyaset dışı teknik faaliyet ve görevler ile donatılarak siyasi güçlerin etkisinden uzak ve objektif esaslara göre hareket etmelidir.

İdarenin özendirme ve desteklemelerinde belirli faaliyetlere öncelik tanınması, kamu yararına bakışını da ortaya koymaktadır. Bu yönü ile belirli kişilere, teşebbüslere veya belirli sektörlerle yönelik teşvikler sağlanması, yumuşak müdahaleler olarak değerlendirilmektedir¹⁰⁴. Konumuz bağlamında dernek ve vakıflara yönelik kamu yararı statüsünün tercih edilmesinde dernek ve vakıfların faaliyet alanları, eşitlik ilkesinin bir boyutudur. Öte yandan kamu yararı statüsünün verilmesinde tercih edilen dernek ve vakıflar eşitlik ilkesinin bir diğer boyutudur. Eşitlik ilkesinin bu iki eksen yönünden incelenmesi gerekmektedir.

Desteklere ilişkin faaliyet alanlarının kanun ile belirlenmesi ve kanuna dayalı düzenleyici işlemler tesis edilmesi, eşitlik ilkesini sağlamaya yönelik bir tedbir olarak değerlendirilmelidir. Destekleme alanının kanun koyucuya takdir yetkisi tanınması ve idarenin türevsel düzenlemeleri ile

¹⁰⁰ Gür, s. 170-180.

¹⁰¹ Duran, s. 359.

¹⁰² Özyörük, Mukbil. *Devlet Memurlarının Hürriyetleri*. Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1956, s. 150 vd.

¹⁰³ Gözler, s. 300.

¹⁰⁴ Gür, s. 172.

belirlenmesinde hukuka aykırı bir yön bulunmamaktadır¹⁰⁵. Ancak belirlemenin nesnel ölçütler çerçevesinde gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Dolayısı ile biçimsel olarak kanun, cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve idarenin düzenleyici işlemlerine yer verilebilmektedir. Ancak içerik açısından belirlemelerdeki haklı nedenlerin ortaya konulması gerekmektedir. Anayasa'nın 5. ve diğer maddelerinde yer verdiğimiz hâller, içerik açısından idarenin haklı nedenlerini ortaya koyan anayasal görevleri olarak değerlendirilebilir. Söz konusu durumların, eşitlik ilkesine aykırı olduğu yönünden yorumlanmamalıdır. Kamuya yararlı dernek ve vakıf statüsü verilirken faaliyet alanlarının belirlenmesi, belirtilen esaslara göre yerine getirilmelidir.

Eşitlik ilkesinin diğer boyutu ise, kamuya yararlı dernek ve vakıfların tercih edilmesi yönündendir. Buna öznel boyut da denmektedir¹⁰⁶. Öznel boyut için ilk dikkat edilmesi gereken husus, kanun ile belirlenen desteklemelerde o alandaki her kullanıcıya eşit muamele edilmesi ve toplumsal dışlamayı önleme hedefine yönelik olmasıdır¹⁰⁷. Bu anlamda idarenin aynı durumdaki kişilere eşit muamelede bulunması ve ayırım yapmaması gerekmektedir¹⁰⁸. Dernek ve vakıflara ayrıcalıklı statülerin verilmesi ve bu statülerin kaldırılması konusunda idare, sahip olduğu takdir yetkisini gerekçeli bir şekilde kanun önünde eşitlik uygun olarak kamu yararı ve hizmet gerekleri ölçüsünde kullanılmalıdır.

2. Sürdürülebilirlik ve İstikrar

Sürdürülebilirlik (sustainability), bir faaliyetin belirli bir zaman aralığında belirli seviyede devam etmesidir. İdarenin özendirme ve destekleme faaliyetlerinin sürdürülebilir nitelikte olması gerekmektedir. Bu da idarenin desteğinin sona ermesi hâlinde dahi faaliyetin devamlılığı ve üretkenliğinin devam etmesini gerekli kılmaktadır. Desteklere ilişkin faaliyet alanlarının belirlenmesinde kanun koyucunun politik tercihleri bakımından da önem taşımaktadır. Ayrıca bir alanın desteklenmesine ilişkin kanun koyucunun politik tercihinde, o alanın etkililik (effectiveness) özelliğini de göstermesi aranmalıdır¹⁰⁹.

Esasen özendirme ve destekleme faaliyetlerinin geçici, genellikle bir kereye mahsus veya belli süreli olduğu, sayısız ve sınırsız olmadığı değerlendirilmektedir¹¹⁰. Yasin'e göre ekonomik teşvik ve desteklerin geçici veya sınırlı olabileceği ancak hukuki, sosyal ve kültürel alandaki desteklerin sürekli olabileceği vurgulanmaktadır¹¹¹. Kanaatimizce dernek ve vakıflara, kamu yararı statüsü verilirken dernek ve vakıfların faaliyet alanlarının sürdürülebilir ve etkili olup olmadıkları yönünden değerlendirme yapılmalıdır. Ancak söz konusu değerlendirme, sadece kamu yararı statüsünün verildiği aşamaya özgülenmemelidir. Düzenli aralıklar ile dernek ve vakfın faaliyet konusunun sürdürülebilir ve etkili olup olmadıkları yönünden desteklerin (dolayısıyla kamu yararı statüsünün) amaca uygunluk denetimi ve etki analizi gerçekleştirilmelidir. Söz konusu denetim, "geri dönüşlü bir

¹⁰⁵ Gür, s. 172.

¹⁰⁶ Gür, s. 174.

¹⁰⁷ Atiyas, İzak/ Oder, Burak. *Türkiye'de Özelleştirmenin Hukuk ve Ekonomisi*. Tepav, Ankara, 2009, s. 29; Gür, s. 174-175.

¹⁰⁸ Akgüner, Tayfun. *Özel Girişim Özgürlüğü ve Yatırımları Teşvik Tedbirleri*. Formül Matbaası, İstanbul, 1979, s. 248.

¹⁰⁹ Gür, s. 175-176.

¹¹⁰ Duran, s. 359.

¹¹¹ Yasin, s. 603-604.

denetim mekanizması” olarak tarif edilmektedir. Buna göre destek konusu faaliyetin etkin ve verimli işleyebilmesi için idare tarafından destek öncesinde, destek sırasında ve destek sonrasında temel ölçütler belirlenerek kamu yararının gerçekleştirilmesi ve toplumsal refah artışına dönük bir projeksiyon ortaya konulmalıdır¹¹².

Kamuya yararlı dernek ve vakıflar, koşullarına uygun davranıldığı sürece statünün sürekli bir şekilde kendilerine tanınan bir imtiyaz olduğunun bilincinde olmalıdır. Nitekim özel hukuk kişilerinin idarenin özendirme ve destekleme faaliyetlerinin devam edeceğine dair güvenlerinin, bu konudaki istikrarın sürmesi ile mümkün olabileceği ifade edilmektedir¹¹³. Bu bakımdan idare, işlemlerinde hukuki güven ve idari istikrar ilkesine uygun davranmalıdır¹¹⁴. Dernek ve vakıflar yönünden söz konusu süreklilik; hukuka uygun bir biçimde korumaya değer bir aşamadaki objektif güven temeline dayalı olmalı ve dürüstlük ilkesine uygunluk bulunmalıdır. Kanun koyucunun politika tercihlerinin değişmesi gerekçesi ile idari işlemin geri alınması ise, haklı beklentilerin korunması ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Politika değişikliklerine dayalı bir ön bildirim veya geçiş dönemi öngörülmesi ile haklı beklentilerin korunabilmesi olanaklıdır¹¹⁵.

Özendirme destekleme faaliyeti kapsamında idare bir yandan belirli dernek ve vakıflara ayrıcalıklı statüler öngörürken; öte yandan da amaca uygunluk denetimi ve etki analizi ile yükümlülük yüklemelidir. Verilen statü ile öngörülen amaçların gerçekleşip gerçekleşmediği, belirli aralıklar ile kontrol edilmelidir. Buna göre belirlenen amaçları istenilen seviyede yerine getirmeyen dernek ve vakıfların anılan statülerini kısıtlayıcı veya kaldırıcı tedbirlerin ölçülü biçimde kanun ile düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde idarece dernek ve vakıflara tanınan bu ayrıcalıklı statü ve statü kapsamında ortaya çıkan avantajların sürdürülebilir olmadığı sonucunun gündeme gelme riski bulunmaktadır. Kamu yararı statüsünün ve ayrıcalıkların denetimden uzak ve kontrolsüz biçimde sağlanması, idarenin özendirme ve destekleme faaliyetinin amacı ile de bağdaşmamaktadır.

Dahası, yürütmeyi denetlemesi gereken sivil toplum kuruluşlarına denetimsiz ve kontrolsüz biçimde kamu yararı statüsü verilmesi çoğulcu demokratik ilkelere aykırıdır. Kamuya yararlı dernek ve vakıfların, kamu yararı statüsüne ilişkin gerekli koşulları sağlayıp sağlamadığının düzenli aralıklar ile denetlenmesi ve denetimlerde gereklilikleri sağlayan dernek ve vakıflara desteklerin sürdürülmesine yönelik yasal mekanizmaların geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Karşılaştırmalı hukuktaki duruma benzer biçimde anılan yetkilerin merkezi idarede toplanması yerine, idareden özerk yapıların kurulması da örgütlenme özgürlüğü bakımından yerinde bir düzenleme teşkil edecektir.

3. Belirlilik ve Şeffaflık

Kanunilik ilkesi uyarınca idarenin özendirme ve destekleme faaliyetinin idareye kanunla ve cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulan kamu tüzel kişilerin cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile

¹¹² Gür, s. 164-170.

¹¹³ Yasin, s. 604.

¹¹⁴ Boz, Selman Sacit. *İdare Hukukunda Haklı Beklentinin Korunması*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 78-79; Yılmaz, Harun. *Türk İdare Hukukunda İdari İstikrar İlkesi*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 18-24; Çaptuğ, Mehpare. *İdari Usul Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 52-54.

¹¹⁵ Boz, s. 286-292.

görev olarak verilmiş olmalıdır¹¹⁶. Ancak özel girişim özgürlüğüne ve serbest rekabet kurallarına müdahale ihtimali taşıyan ve kamu kaynaklarından harcama gerektiren veya kamu gelirlerinin azalmasına neden olabilecek özendirme ve desteklemelerin kanun ile yapılması gerektiği ifade edilmektedir¹¹⁷.

Ayrıcalıklı statülerin tanınmasında uyulması gereken bir diğer ilke, hukuki belirliliktir. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin (2007)14 sayılı Tavsiye Kararı'nda anılan statünün, hukuki belirlilik ve nesnellik ilkelerine uygun şekilde tanınması gerektiği belirtilmektedir¹¹⁸. Dolayısıyla statü için aranan koşullar, izlenen süreç, statüyü tanıma kararı ve bu çerçevede tanınan ayrıcalık ve yükümlülükler değerlendirilmelidir. Avrupa Komisyonunun hazırladığı Türkiye raporunda statünün tanınmasına ilişkin eleştiriler; basitleştirilmiş kuralların eksikliği, statünün yeterince net ve şeffaf kurallara dayanmaması, statünün kazanılmasında ayrımcılık yapılması, kısıtlı sayıda sivil toplum kuruluşuna statü tanınması ve tanımının belirsiz olması çerçevesinde şekillenmiştir¹¹⁹.

Tavsiye Kararı'na ek olarak 17.02.2010 tarihli Devlet Denetleme Kurulu raporu da mevzuatta kamu yararı şartının tanımına yer verilmediği ve hangi faaliyetleri kapsadığı belirlenmediği, statü için aranan koşulların sınırlı maddi ölçütlere dayandığından statünün gereklerine uygun ve objektif olmadığı, statü ile bağdaşmayan faaliyetlere yer verilmediği yönünden eleştirileri içermektedir¹²⁰.

Destekleme alanlarının belirlenmesi ile dernek ve vakıfların hangi faaliyet alanlarının desteklendiği konusunda kanun koyucu tarafından ulaşılabilirlik ve açıklık sağlanmalıdır. Esasen bu durum, eşitlik ilkesinin öznel boyutu bakımından her kullanıcıya eşit muamele edildiğinin bir göstergesi niteliğindedir. Kamu yararı statüsüne ilişkin özendirme ve destekleme konusu alanlar şeffaf olmalı ve hukuki belirlilik sağlanmalıdır. Faaliyet konusu alanların şeffaf biçimde duyurulması, aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin hesap verilebilirlik boyutu ile ilişkilidir. Buna göre İçişleri Bakanlığının internet sitesinde¹²¹ kamu yararına çalışan derneklerin listesi kütük numaraları ile birlikte yayımlanmaktadır. Kanaatimizce anılan derneklerin listesine yer verilmesinin ötesinde bir

¹¹⁶ Yasin, s. 595.

¹¹⁷ Ulusoy, Ali. *Yeni Türk İdare Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 557.

¹¹⁸ Avrupa Konseyi, "Legal status of non-governmental organisations in Europe (Recommendation CM/Rec(2007)14 and explanatory memorandum)". Avrupa Konseyi Yayınları, 2008, s.44-45.

¹¹⁹ Detaylı değerlendirme için bkz.: Yıldırım, s183-184.

¹²⁰ Devlet Denetleme Kurulu'nun 17.02.2010 tarihli 2010/1 sayılı "Kamuya Yararlı Dernek Statüsünün İrdelenmesi ile Kamuya Yararlı Derneklerle İlgili Yürütülen İş ve İşlemlerin Değerlendirilmesi" başlıklı "Hizmete Özel" nitelikli araştırma ve inceleme raporu, s.338-344. Nitekim raporun sonuç kısmında yer verilen hususlar, özetle şöyledir:

- Kamu yararı statüsü, devletin sivil topluma bakışını ve ilişkilerini belirlediğinden mevzuatta tanımlanmalıdır.
- Statü, çeşitli imtiyaz ve ayrıcalıklar sağladığından sivil toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun olmalıdır.
- Mevcut statüler, ekonomik büyüklükleri ve faaliyet alanları çerçevesinde yeniden gözden geçirilmelidir.
- Statünün kazanılması, sürdürülmesi ve geri alınmasına ilişkin sorunlar giderilmelidir.
- Kamu yararına çalışan derneklerin faaliyet ve işlemlerinde hesap verilebilirlik ve şeffaflık sağlanmalıdır.
- Kamu yararına çalışan derneklerin denetiminde etkinlik ve verimlilik sağlanmalıdır.
- Kamu yararına çalışan derneklerin kapasitelerinin geliştirilmesi ve sivil toplumun güçlendirilmesi yönünde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

¹²¹ T.C. İçişleri Bakanlığı, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün Kamu Yararına Çalışan Dernekler Listesi, <https://www.siviltoplum.gov.tr/kamu-yararına-calisan-dernekler>, (14.03.2025).

şeffaflık öngörülmalıdır. Sürdürülebilirlik ve istikrar başlığında belirttiğimiz biçimde kamu yararı statüsüne özgü amaca uygunluk denetimi ve etki analizi denetimlerinde ortaya çıkan raporların da ilan edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Kamu yararı statüsü, dernek ve vakıflara mali teşvikler ve birtakım idari avantajlar sağlamanın yanı sıra yalnızca destekleme aracı olarak görülmemelidir. Bu statü, aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının sorumluluklarını somutlaştıran, faaliyetlerini kamu yararı ekseninde görünür kılan ve demokratik hukuk devletinin işlerliği ile doğrudan bağlantılı yönler taşıyan bir kurumdur.

Çalışmada ortaya konulduğu üzere mevzuatımızda kamu yararı statüsü, ölçütlerin belirsizliği ve idarenin geniş takdir yetkisi nedeniyle sorunlu bir alan oluşturmaktadır. Cumhurbaşkanlığı kararı ile belirlenen statünün, kimi zaman somut gerekçelerden ziyade siyasi tercihlere göre şekillendiği görülmektedir. Bu durum örgütlenme özgürlüğü ve demokratik çoğulculuk açısından riskler taşımaktadır. Oysa diğer ülke uygulamalarında statünün nesnel kriterlere bağlandığı, belirli süreler ile sınırlı olduğu ve bağımsız kurumlar tarafından denetlendiği modellerin mümkün olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kamu yararı statüsünün ayrıcalıklar ile dengeli biçimde sorumluluklar doğurduğu açıkça kabul edilmelidir. Statünün hangi faaliyet alanlarına tanınacağı kapsayıcı ve esnek biçimde düzenlenmeli; başvurular makul sürelerde sonuçlandırılmalı, belirli süreli biçimde statü tanınmalı ve etkin denetim mekanizması işletilerek statünün devamına karar verilmelidir.

Kanaatimizce en önemli reform ihtiyacı, statüye ilişkin karar verme yetkisinin tek elde toplanmasından vazgeçilmesi ve etki analizi ile amaca uygunluk denetimi yapabilecek özerk bir kamu kurumuna devredilmesidir. Böyle bir kurum, statünün kazanılması ve kaybedilmesi süreçlerini standart hale getirecek, uygulamadaki farklılıkları azaltacak ve mevzuattaki dağınıklığı ortadan kaldıracak kuralları, şeffaf, nesnel ve öngörülebilir bir sistem içinde sunabilecek iradeye sahip kılınmalıdır. Zira kamu yararı statüsü demokratik toplum düzeninde sivil toplumun güçlenmesine katkı sunabilecek önemli bir mekanizmadır. Bu kuruluşun düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar bünyesinde faaliyetlerini sürdürmesi, idare ile sivil toplum ilişkileri bağlamında oldukça önemlidir. Anılan kuruluşun görev ve yetkileri, denetimleri, dernek ve vakıfların kamu yararı statüsüne ilişkin ayrıcalık ve yükümlülükleri, oluşturulacak olan düzenleyici ve denetleyici kuruluşun kuruluş kanununda detaylı olarak düzenlenmelidir. Böylece, sivil toplumun özgür faaliyet gösterebileceği ve kamu yararını gerçek anlamda destekleyen bir yapının oluşturulması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akduran, Özgün ve Ateş, Leyla. *Kamu Yararı ve Vergi Muafiyeti Statüleri*. TÜSEV Yayınları, İstanbul, 2024.
- Akgüner, Tayfun. *Özel Girişim Özgürlüğü ve Yatırımları Teşvik Tedbirleri*. Formül Matbaası, İstanbul, 1979.
- Akyıldız, Ali. *Vakıfların Kamu Hizmetlerine Yönlendirilmesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Rolü*. içinde Vakıf Medeniyeti Sempozyumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2003.

- Anadolu, Fazıl K. “Danıştay’ca Hangi Dernekler Kamuya Yararlıdır.” *Türk İdare Dergisi*, 1977, s.56-69.
- Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku*. 10. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2024.
- Atiyas, İzak/ Oder, Burak. *Türkiye’de Özelleştirmenin Hukuk ve Ekonomisi*. Tepav, Ankara, 2009.
- Avrupa Konseyi, “Legal status of non-governmental organisations in Europe (Recommendation CM/Rec(2007)14 and explanatory memorandum)”. Avrupa Konseyi Yayınları, 2008.
- Aykul, Ömer. *Dernekler Hukuku*. 4. Bs, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Barr, Warren/Picton, John. *Pearce & Stevens’ Trusts and Equitable Obligations*. 8. Bs. Oxford University Press, Oxford, 2022.
- Boz, Selman Sacit. *İdare Hukukunda Haklı Beklentinin Korunması*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Chan, Kathryn. *The Public-Private Nature of Charity Law*. Oxford, Bloomsbury 2016.
- Charity Commission, “Guidance: Public Benefit”, 2013, <https://www.gov.uk/government/publications/public-benefit-an-overview>, ET: (22.07.2025).
- Çağlayan, Ramazan. *İdare Hukuku Dersleri*. 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Çakmak, Naci Münci. *İdare Hukukunda Kurumsal Olarak Kamu Yararı*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Çaptuğ, Mehpere. *İdari Usul Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Devlet Denetleme Kurulu’nun 17.02.2010 tarihli 2010/1 sayılı “Kamuya Yararlı Dernek Statüsünün İrdelenmesi ile Kamuya Yararlı Derneklerle İlgili Yürütülen İş ve İşlemlerin Değerlendirilmesi” başlıklı “Hizmete Özel” nitelikli araştırma ve inceleme raporu.
- Duran, Lütfi. *İdare Hukuku Ders Notları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982.
- Ergün, Ömer. *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerin Ehliyet Durumu*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- Erkut, Celal. *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*. Danıştay Yayınları, Ankara, 1990.
- Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 2012 tarihli “Derneklerin Vergilendirilmesi Rehberi”, https://www.siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/Mevzuat/Rehberler/DERN_VE_R_REHBER_2012.pdf, ET: 26.09.2025.
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku Cilt I*. 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019.
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku Cilt II*. 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019.
- Gözübüyük, Şeref/Tan, Turgut. *İdare Hukuku Cilt I Genel Esaslar*. 13. Baskı, Turhan Kitabevi,

Ankara, 2019.

Gür, Necip Taha. *İdarenin Özendirme ve Destekleme Faaliyeti*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

İsbir, K. Begüm. *Kamu Tüzel Kişiliği*. Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

Kalabalık, Halil. “İdare Hukukunda Takdir Yetkisi Kavramı ve Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1, S.2, 1997, ss.205-232.

Kamu Yararına Çalışan Derneklerin Listesi, <https://siviltoplum.gov.tr/kamu-yararina-calisan-dernekler>, ET: 27.09.2025.

Kaplan, Onur. “7405 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kamu Yararına Çalışan Spor Kulüpleri.” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 2023, C.14, S.54, ss.54-77.

Karahanoğulları, Onur. *İdare Hukuku*. Turhan Kitabevi, Ankara, 2022.

Karayalçın, Yaşar. *Kamuya Faydalı Müesseseler*. Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1946.

Kayabaş, Ebru. “Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Döneminde Cemiyetler Hukukunun Gelişimi.” *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

Moore, David/ Hadzi-Miceva, Katerina/ Bullain, Nilda. “A Comparative Overview Public Benefit Status in Europe.” *International Journal of Not-for-Profit Law*, C.11, S.1, 2008, ss.5-35. civiljogok.hu/sites/default/files/comparative_overview_public_benefit_status.pdf, ET: (19.11.2024).

Onar, Sıddık Sami. *İdare Hukukunun Umumi Esasları Cilt II*. Akgün Matbaası, İstanbul, 1966.

Özay, İlhan. *Günüştğinde Yönetim*. Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.

Özkan, Gürsel. *Danıştay Kararları Işığında Kamu İhale Hukukuna Egemen Olan Temel İlkeler*. Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Öztürk, Osman Metin. “‘Kamu Yararı’: Bir Kavram Karmaşası.” *Yeni Türkiye*. 1995, S: 6, s.43-47.

Özyörük, Mukbil. *Devlet Memurlarının Hürriyetleri*. Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1956.

Şahin, Ali Hamza. *Danıştay Kararları Işığında Üstün Kamu Yararı Kavramı*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, “AB Ülkelerinde Sivil Toplum Çalışma Ziyareti Raporu”, Kamu-Stk İşbirliği Projesi, 2019.

Tan, Turgut. *Planlamanın Hukuki Düzeni*. Türkiye Ortadoğu ve Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1976.

Tan, Turgut. “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmeti Yaklaşımı.” *Anayasa Yargısı* 926

Dergisi, S.8, 1991, ss.233-252.

Ulusoy, Ali. *Yeni Türk İdare Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Yasin, Melikşah. “İdarenin Özendirme ve Destekleme Faaliyetleri” in *İdare Hukuku*. Ed.: Turan Yıldırım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Yaşar, Hasan Nuri. *İdare Hukuku*. 2. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2014.

Yayla, Yıldızhan. *İdare Hukuku*. Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Yayla, Yıldızhan. “İdarenin Takdir Yetkisi.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.39, S.1-4, 1980-1981, ss.201-211.

Yıldırım, Ömer. *İdare Hukuku Bağlamında Kamuya Yararlı Dernek Statüsü*. Adalet Yayınevi, 2025.

Yılmaz, Harun. *Türk İdare Hukukunda İdari İstikrar İlkesi*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.